

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Första kammaren.

Nr 9.

Onsdagen den 19 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälles och bordlades bankoutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av § 10 andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

Upplästes följande ankomna protokoll:

År 1919 den 18 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

revisorer:

vid kontoret i Göteborg

herr <i>Pehrsson, Pehr</i> , kyrkoherde, Göteborg,	med 43 röster
› <i>Sandblad, Erik</i> , ombudsman vid hypoteksföreningen, Göteborg,	› 43 ›
› <i>d'Orchimont, Fredrik</i> , f. d. handlande, Floda,	› 43 ›
› <i>Åkesson, A.</i> , direktör, Göteborg,	› 43 ›

vid kontoret i Malmö

herr <i>Wikborn, N.</i> , lantbrukare, Arrie, Månstorp,	med 43 röster
› <i>Cavalli, Gustaf</i> , överstelöjtnant, Malmö,	› 43 ›
› <i>Johansson, P. A.</i> , kassör, Malmö,	› 43 ›
› <i>Persson, Alfred</i> , lantbrukare, Vadensjö,	› 43 ›

vid kontoret i Falun

herr <i>Ernfors, O. A.</i> , f. d. riksdagsman, Björka, Bredgrind,	med 43 röster
› <i>Nordin, G.</i> , major, Falun,	› 43 ›
› <i>Sandström, Carl</i> , kamrer, Orsa,	› 43 ›
› <i>Backelin, H.</i> , landstingsman, Falun,	› 43 ›

Första kammarens protokoll 1919. Nr 9.

vid kontoret i Gävle

herr <i>Ericsson, I. G.</i> , telegrafkommissarie, Gävle,	med 43 röster
› <i>Brodin, Carl</i> , grosshandlare, Gävle,	› 43 ›
› <i>Bergsten, Knut</i> , tryckeriföreståndare, Gävle,	› 43 ›
› <i>Bengtson, P.</i> , f. d. riksdagsman, Glösbo,	› 43 ›

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Bökman, E.</i> , rektor, Halmstad,	med 43 röster
› <i>Ehrenborg, G.</i> , major, Halmstad,	› 43 ›
› <i>Gyllensvärd, A. G.</i> , f. d. riksdagsman, Fågelsång, Voxtorp,	› 43 ›
› <i>Linder, J. R.</i> , skollärare, Tvååker,	› 43 ›

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Tham, K.</i> , rektor, Härnösand,	med 43 röster
› <i>Carlsson, V.</i> , häradsskrivare, Härnösand,	› 43 ›
› <i>Hallin, E.</i> , kassör, Örnsköldsvik,	› 43 ›
› <i>Hesse, Samuel</i> , advokat, Härnösand,	› 43 ›

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Johansson, Edvard</i> , Häradsköp, Skillingaryd,	med 43 röster
› <i>Gislén, Knut</i> , landskamrerare, Jönköping,	› 43 ›
› <i>Andrén, Fredrik</i> , ingenjör, Jönköping,	› 43 ›
› <i>Jonsson, Johan</i> , landstingsman, Norrahammar,	› 43 ›

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Schött, Helmer</i> , tullförvaltare, Kalmar,	med 43 röster
› <i>Wickbom, J. A. O.</i> , rektor, Kalmar,	› 43 ›
› <i>Modrér, Seth</i> , handlande, Mönsterås,	› 43 ›
› <i>Gustafsson, Hjalmar</i> , redaktör, Kalmar,	› 43 ›

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Kruse, K. R. T.</i> , kapten, Karlskrona,	med 43 röster
› <i>Karlsson, K.</i> , f. d. fortifikationskassör, Karlskrona,	› 43 ›
› <i>Brorsson, N.</i> , kantor, Asarum,	› 43 ›
› <i>Appelqvist, Casper</i> , handelsföreståndare, Ronneby,	› 43 ›

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Liljesköld, K. A.</i> , f. d. häradshövding, Arvika,	med 43 röster
› <i>Falk, H. H. W.</i> , kapten, Karlstad,	› 43 ›
› <i>Larson, L. W.</i> , lantbrukare, Labberud, Ölme,	› 43 ›
› <i>Göthberg, A. H.</i> , f. d. riksdagsman, Munkfors,	› 43 ›

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Persson, J.</i> , landstingsman, Sösdala,	med 43 röster
› <i>Månsson, Nils</i> , kamrer, Östra Broby,	› 43 ›
› <i>Witzell, C.</i> , f. d. riksdagsman, Örkelljunga,	› 43 ›
› <i>Jönsson, B. J.</i> , handlande, Kristianstad,	› 43 ›

vid kontoret i Linköping

herr <i>Burén, Iv.</i> , lantbrukare, Boxholm,	med 43 röster
› <i>Edlund, Wilh.</i> , disponent, Mjölby,	› 43 ›
› <i>Gustafson, J. A.</i> , lantbrukare, Katrineberg, Grebo.	› 43 ›
› <i>Träff, Axel</i> , fabrikör, Mjölby,	› 43 ›

vid kontoret i Luleå

herr <i>Bexell, Albert</i> , stadsfogde, Luleå,	med 43 röster
› <i>Nordberg, Alb.</i> , kyrkoherde, Neder-Luleå,	› 43 ›
› <i>Bäckström, Amandus</i> , kommissionär, Öjebyn,	› 43 ›
› <i>Östling, J. E.</i> , landstingsman, Gammelstad,	› 43 ›

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Almin, R.</i> , lantbrukare, Lugnås,	med 43 röster
› <i>Jonzon, P. G.</i> , landstingsman, Leksberg, Marie- stad,	› 43 ›
› <i>Bolin, J. Z.</i> , skollärare, Fyrunga,	› 43 ›
› <i>Sterner, E.</i> , redaktör, Mariestad,	› 43 ›

vid kontoret i Norrköping

herr <i>Wahlberg, Fredrik</i> , ingenjör, Norrköping,	med 43 röster
› <i>Mossberg, Robert</i> , brandchef, Norrköping,	› 43 ›
› <i>Lagerbäck, E. A.</i> , kassör, Norrköping,	› 43 ›
› <i>Ringkvist, A.</i> , folkskollärare, Norrköping,	› 43 ›

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Sjöström, G.</i> , kyrkoherde, Tuna, Larslund,	med 43 röster
› <i>Weinberg, B.</i> , f. d. godsägare, Nyköping,	› 43 ›
› <i>Winblad, Oskar</i> , förvaltare, Nyköping,	› 43 ›
› <i>Uhrberg, Ivar</i> , lantbrukare, St. Kungsladugår- den, Nyköping,	› 43 ›

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Horneij, Arvid</i> , tandläkare, Sundsvall,	med 43 röster
› <i>Hellgren, J.</i> , bokhandlare, Sundsvall,	› 43 ›
› <i>Ekholm, R.</i> , f. d. riksdagsman, Sundsvall,	› 43 ›
› <i>Thor, C. G.</i> , förvaltare, Nedansjö,	› 43 ›

vid kontoret i Umeå

herr	<i>Grafström, Hj.</i> , överstelöjtnant, Umeå,	med 43 röster
»	<i>Ålund, W.</i> , jägmästare, Umeå.	» 43 »
»	<i>Karlsson, Nils</i> , nämndeman, Tavelstj, »	» 43 »
»	<i>Boström, N.</i> , f. d. riksdagsman, Bodbyn, Burträsk, »	» 29 »

vid kontoret i Uppsala

herr	<i>Bring, Sven Kasper</i> , f. d. rådman, Uppsala,	med 43 röster
»	<i>Wiklund, Gustaf</i> , t. f. akademibokhållare, Uppsala, »	» 43 »
»	<i>Arnelius, G.</i> , f. d. organist, Öster-Lövsta. »	» 43 »
»	<i>Höök, C.</i> , f. d. riksdagsman, Edeby, Rasbokil, »	» 43 »

vid kontoret i Visby

friherre	<i>Kruuse af Verchuu, H.</i> , major, Tingstäde,	med 43 röster
herr	<i>Melin, Oskar</i> , f. d. landskamrerare, Visby, »	» 43 »
»	<i>Larsson, K. L. J.</i> , riksdagsman, Bondarve, »	» 43 »
»	<i>Svallingson, M. E.</i> , kronolänsman, Böndersgård, »	» 43 »
	Klintehamn,	

vid kontoret i Vänersborg

herr	<i>Björklund, E.</i> , jägmästare, Vänersborg,	med 43 röster
»	<i>Häkansson, V. E.</i> , kamrer, Vänersborg, »	» 43 »
»	<i>Johansson, A.</i> , handlande, Ed. »	» 43 »
»	<i>Johansson, Albert</i> , bruksbokhållare, Upphärad, »	» 43 »

vid kontoret i Västerås

herr	<i>Lundblad, Axel</i> , f. d. riksdagsman, Fredriks- berg. Västerås,	med 43 röster
»	<i>af Billbergh, Th.</i> , f. d. lektor, Västerås, »	» 43 »
»	<i>Uggla, Claes</i> , häradshövding, Västerås, »	» 43 »
»	<i>Lindgren, Gustaf</i> , f. d. riksdagsman, Islingby, »	» 43 »

vid kontoret i Växjö

herr	<i>Benqtson-Gierup, Hans</i> , distriktslantmätare, Växjö,	med 43 röster
»	<i>Johansson, O. A.</i> , hospitalssyssloman, Växjö. »	» 43 »
»	<i>Andersson, C. A.</i> , landstingsman, Ivla, Boarp, »	» 43 »
»	<i>Johansson, S. A.</i> , landstingsman, Högahult, Gavetorp, »	» 43 »

vid kontoret i Örebro

herr	<i>von Hofsten, H. R.</i> , major, Örebro,	med 43 röster
»	<i>Montgomery-Cederhjelm, R.</i> , kammarherre, Segerstj, Lännäs, »	» 43 »
»	<i>Persson, O.</i> , nämndeman, Asker, »	» 43 »
»	<i>Bergström, Pontus</i> , direktör, Örebro, »	» 43 »

vid kontoret i Östersund

herr <i>Mattsson, Anders</i> , lasarettssyloman, Östersund,	med 43 röster
» <i>Björklund, Olof</i> , godsägare, Oviken.	» 43 »
» <i>Roman, P. G.</i> , härads-skrivare, Östersund,	» 43 »
» <i>Fladvad, O. E.</i> , landstingsman, Odenslund, Östersund,	» 43 »

suppleanter:*vid kontoret i Göteborg*

herr <i>Rodhe, C. W.</i> , major, Göteborg,	med 37 röster
» <i>Neiglick, Fritz</i> , kapten, Göteborg,	» 37 »
» <i>Larsson, L.</i> , f. d. landstingsman, Huveröd,	» 37 »
» <i>Ling, C. T.</i> , f. d. riksdagsman, Tanum,	» 37 »

vid kontoret i Malmö

herr <i>Ljung, J.</i> , handlande, Hör.	med 37 röster
» <i>Persson, Per Hjalmar</i> , lantbrukare, Klörup, Ahlstad,	» 37 »
» <i>von Porath, Wilhelm</i> , överstelöjtnant, Lund,	» 37 »
» <i>Rosén, Anders</i> , lektor, Malmö,	» 37 »

vid kontoret i Falun

herr <i>Thorsell, B.</i> , direktör, Wassbo, Ornäs,	med 37 röster
» <i>Bolm, H.</i> , kronofogde, Falun,	» 37 »
» <i>Nilsson, A.</i> , förvaltare, Falun,	» 37 »
» <i>Holst, P.</i> , handlande, Malung,	» 37 »

vid kontoret i Gävle

herr <i>Göransson, G. S.</i> , ingenjör, Gävle,	med 37 röster
» <i>Lindblom, Edv.</i> , handlande, Gävle.	» 37 »
» <i>Sjögren, Arv.</i> , disponent, Forsbacka,	» 37 »
» <i>Hålander, Albert</i> , handelsföreståndare, Gävle,	» 37 »

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Jönsson, C. B.</i> , f. d. riksdagsman, Röinge,	med 37 röster
» <i>Dahlberg Johm</i> , handelsföreståndare, Halmstad,	» 37 »
» <i>Hollender, Y.</i> , ingenjör, Halmstad,	» 37 »
» <i>Magnusson, Magnus</i> , Magnilund, Eldsberga,	» 37 »

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Hammarlind, Otto</i> , fabrikör, Nyland,	med 37 röster
» <i>Sandström, Nils</i> , direktör, Nyland,	» 37 »

herr <i>Törner, Alfred</i> , direktör, Härnösand,	med 37 röster
» <i>Björklund, Henrik</i> , hemmansägare, Dynäs,	» 37 »

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Ramfeldt, Harry</i> , kapten, Råmsjöholm,	med 37 röster
» <i>Fridén, F. J.</i> , disponent, Jönköping,	» 37 »
» <i>Svensson, Johan</i> , nämndeman, Fällinge, Smålandsstenar,	» 37 »
» <i>Magnusson, August</i> , Svarvartorpet, Anderstorp,	» 37 »

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Olsson, P. V.</i> , regementspastor, Kalmar,	med 37 röster
» <i>Liljegren, R.</i> , stationsskrivare, Kalmar,	» 37 »
» <i>Karlsson, Hjalmar</i> , ombudsman,	» 37 »
» <i>Johansson, Adolf</i> , f. d. riksdagsman, Möllstorp, Färjestaden,	» 37 »

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Bergström, G.</i> , godsägare, Bubbetorp, Torskors,	med 37 röster
» <i>Olsson, N. P.</i> , kamrer, Lörby, Mjällby,	» 37 »
» <i>Svensson, Färdinand</i> , landstingsman, Fridlestad, Björkeryd,	» 37 »
» <i>Johansson, Mattis</i> , trävaruhandlare, Eringsboda,	» 37 »

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Berg, N. A:son</i> , f. d. riksdagsman, Munkfors,	med 37 röster
» <i>Johansson, Emil</i> , kyrkovärd, N:a Borgvik,	» 37 »
» <i>Huss, R.</i> , kapten, Karlstad,	» 37 »
» <i>Mossberg, Gustaf</i> , handlande, Framnäs, Blom- skog,	» 37 »

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Troedson, Troed</i> , f. d. riksdagsman, Bjärnum,	med 37 röster
» <i>Olsson, Otto J.</i> , Hammenhög,	» 37 »
» <i>Persson, John</i> , handlande, Osby,	» 37 »
» <i>Svensson, Maurits</i> , konduktör, Kristianstad,	» 37 »

vid kontoret i Linköping

herr <i>Grewell, Axel</i> , kapten, Linköping,	med 37 röster
» <i>Danckwardt-Lillieström, Gösta</i> , kassör, Lin- köping,	» 37 »
» <i>Tolf, Ernst</i> , kamrer, Linköping,	» 37 »
» <i>Löwendahl, O. A.</i> , folkskollärare, Linköping,	» 37 »

vid kontoret i Luleå

herr	<i>Sandström, Robert</i> , handlande, Gammelstad,	med 37 röster
›	<i>Lindquist, Melker</i> , grosshandlare, Luleå,	› 37 ›
›	<i>Sundberg, Ragnar</i> , länsassessor, Luleå,	› 37 ›
›	<i>Lantz, E. P.</i> , landstingsman, Lulea,	› 37 ›

vid kontoret i Mariestad

herr	<i>Tham, A.</i> , överste, Jönköping.	med 37 röster
›	<i>Andersson, J. A.</i> , landstingsman, Vättilösa, Götened,	› 37 ›
›	<i>Holm, G.</i> , f. d. läroverksadjunkt, Skara,	› 37 ›
›	<i>Sjöberg, G. W.</i> , redaktör, Skövde,	› 37 ›

vid kontoret i Norrköping

herr	<i>v. Malmberg, Karl</i> , kapten, Wii, Okna,	med 37 röster
›	<i>Andersson, Ernst</i> , lantbrukare, Skålsund, Norr- köping,	› 37 ›
›	<i>Andersson, Gösta</i> , lantbrukare, Kolstad, Norr- köping,	› 37 ›
›	<i>Cederstrand, Th.</i> , handlande, Norrköping	› 37 ›

vid kontoret i Nyköping

herr	<i>von Sydow, C. O.</i> , kapten, Nyköping,	med 37 röster
›	<i>Tottie, K. F.</i> , lantbrukare, Lilla Kungsladugår- den, Nyköping,	› 37 ›
›	<i>Hedin, Karl</i> , ingenjör, Kärrbo, Nyköping,	› 37 ›
›	<i>Fant, Gunnar</i> , borgmästare, Nyköping,	› 37 ›

vid kontoret i Sundsvall

herr	<i>Hellberg, Alfred</i> , kyrkvård, Högom, Sundsvall,	med 37 röster
›	<i>Karlström, L. V.</i> , Skönsberg. Sundsvall,	› 37 ›
›	<i>Persson, Johan</i> , handlande, Sundsvall,	› 37 ›
›	<i>Nilsson, W. E.</i> , disponent, Karlsvik, Sundsvall,	› 37 ›

vid kontoret i Umeå

herr	<i>Lindgren, J. W.</i> , rektor, Umeå,	med 37 röster
›	<i>Eriksson, Erik</i> , lantbrukare, Böle. Umeå,	› 37 ›
›	<i>Löwling, C. Joh.</i> , disponent, Umeå,	› 37 ›
›	<i>Conradson, R.</i> , apotekare, Nordmaling,	› 34 ›

vid kontoret i Uppsala

herr	<i>Lundeberg, Sigsten</i> , hospitalssyssloman, Uppsala,	med 37 röster
›	<i>Henschen, Carl</i> , akademikamrerare, Uppsala,	› 37 ›
›	<i>Hammarskiöld, Arvid</i> , f. d. kapten, Uppsala,	› 37 ›
greve	<i>von Rosen, Axel</i> , Linnés Hammarby,	› 35 ›

vid kontoret i Visby

herr <i>Hansén, J. Th.</i> , f. d. riksdagsman, Bonsarve, Vamlingbo,	med 37 röster
› <i>Broander, N. J.</i> , f. d. riksdagsman, Visby,	› 37 ›
› <i>Kullberger, Algot</i> , kamrer, Visby,	› 37 ›
› <i>Söderberg, J. N.</i> , stabsintendent, Visby,	› 37 ›

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Björkqvist, M.</i> , tidskrivare, Trollhättan,	med 37 röster
› <i>Engqvist, A. F.</i> , kontorschef, Stigen, Färgelanda,	› 37 ›
› <i>Sahlberg, R. C. Th.</i> , kapten, Vänersborg,	› 37 ›
› <i>Bergström, Arvid</i> , handlande, Vänersborg,	› 37 ›

vid kontoret i Västerås

greve <i>Cronstedt, F. W.</i> , Fulleröd, Västerås,	med 37 röster
herr <i>Fröier, Isidor</i> , folkskollärare, Västerås,	› 37 ›
› <i>Zander, J. A.</i> , handelsföreståndare, Västerås,	› 37 ›
› <i>Robsalm, G. W. T.</i> , kapten, Västerås,	› 37 ›

vid kontoret i Växjö

herr <i>Johansson, G. W.</i> , hemmansägare, Östad, Täckaregård, Väckelång,	med 37 röster
› <i>Ahl, Ernst</i> , landskamrerare, Växjö,	› 37 ›
› <i>Norlin, Anders</i> , dövtumlrare, Växjö,	› 37 ›
› <i>Blomkvist, J. H.</i> , landstingsman, Gravaregården, Växjö,	› 37 ›

vid kontoret i Örebro

herr <i>Gustavsson, Arvid</i> , kassör, Örebro,	med 37 röster
› <i>Zethelius, G.</i> , major, Örebro,	› 37 ›
› <i>Eriksson, Lars</i> , f. d. riksdagsman, Fällingsbro,	› 37 ›
› <i>Pauli, J. M.</i> , jägmästare, Klotten,	› 37 ›

vid kontoret i Östersund

herr <i>Östberg, Engelbert</i> , hemmansägare, Långåskans,	med 37 röster
› <i>Lundvall, A. W.</i> , grosshandlare, Östersund,	› 37 ›
› <i>Olsson, Olof</i> , handlande, Fastgården, Oviken,	› 37 ›
› <i>Olsson, Per</i> , mejeridisponent, Östersund,	› 37 ›

sedan ordningen mellan dem av suppleanterna, som erhållit lika antal röster, blivit genom särskilda lotningar bestämd.

Ollas A. Ericsson.

Oskar Nylander.

Gustav Rosén.

A. O. Frändén.

På framställning av herr talmannen beslöts, att det nu upplästa protokollet skulle läggas till handlingarna ävensom att protokollsutdrag härom skulle avgå till bankoutskottet med anmodan till utskottet att om valen låta underrätta ej mindre de valda än även fullmäktige i riksbanken samt vederbörande avdelningskontors styrelser.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 92, angående uteslutande av vissa bestämmelser i avtal den 12 mars 1917 mellan kronan och Stockholms stad angående mark i Djurgårdsstaden och vid Kaknäs.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet herr *Welanders* motion, nr 141, om åvägabringande av utredning beträffande frågan om statlig trävaruindustri i Norrland.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtanden nr 4—8.

Föredrogs och godkändes kanslideputerades memorial nr 1, angående antagande av tjänstemän i riksdagens kansli.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning och förslag beträffande statsunderstöd åt den svenska manskörsången, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas medkammaren.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 2 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatsens för år 1920 andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkterna 7—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 10—12.

Lades till handlingarna.

Punkten 13.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 14 och 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkten 18.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 19.

*Anslag
till avlönan-
de av civil
personal vid
vissa krigs-
rätter m. m.*

Under punkt 18 av förevarande huvudtitel i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen dels att till avlönan-
ande av civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna på
extra stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst, 175,000
kronor, dels ock medgiva, att därest krigsdomare, auditör eller
krigsfiskal vid regements- eller stationskrigsrätt åtnjöte annan le-
dighet än semesterledighet, till den, som tjänstgjorde i hans ställe,
finge, utöver vad den ledige krigsdomaren, auditören eller krigs-
fiskalen kunde förklaras skyldig att till vikarien utgiva, till denne
utbetalas från det under andra huvudtiteln uppförda förslagsansla-
get till ersättning åt domare, vittnen och parter gottgörelse i huvud-
saklig överensstämning med de grunder, som funnes angivna i det
förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar av instruk-
tionen för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler, som funnes in-
taget i en till statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden
den 9 januari 1919 fogad bilaga.

Utskottet hade i nu ifrågavarande punkt under hänvisning till
anförda omständigheter hemställt, att riksdagen måtte

a) till avlönan-
ande av civil personal vid regements- och stations-

krigsrätterna på extra stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst, 160,000 kronor

b) medgiva, att, därest krigsdomare, auditör eller krigsfiskal vid regements- eller stationskrigsrätt åtnjöte tjänstledighet, till den, som tjänstgjorde i hans ställe, finge, utöver vad den ledige krigsdomaren, auditören eller krigsfiskalen kunde förklaras skyldig att till vikarien utgiva, till denne utbetalas från det under andra huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter gottgörelse i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som funnes angivna i det förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar av instruktionen för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler, som funnes intaget i en till statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden den 9 januari 1919 fogad bilaga.

Reservation hade anförts av herrar *C. J. G. Swartz, O. M. Strömberg, H. F. Lamm* och *J. L. Widell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava viss angiven lydelse och att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) till avlöande av civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna på extra stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst, 175,000 kronor.

b) — — — — —

Herr Swartz: Herr talman, mina herrar! I den punkt av den kungl. propositionen, som statsutskottet under nu ifrågavarande punkt behandlat, har Kungl. Maj:t framställt ett förslag därom, att riksdagen måtte till avlöande av civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna på extra stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst, 175,000 kronor, ävensom på tilläggsstat för år 1919 ett anslag av 32,000 kronor för samma ändamål.

Det anslag, som är upptaget i innevarande års stat, utgör 125,000 kronor. Det gäller således en höjning av 50,000 kronor. Denna höjning är, såsom framgår av vad departementschefen i propositionen yttrat, föranledd av det trängande behovet att bereda den civila personalen vid krigsrätterna förbättrade löneförmåner. Sin nuvarande organisation erhöllo dessa krigsrätter från och med 1916 års början, och anslag uppfördes första gången för detta ändamål å 1916 års stat. Anslaget utgjorde då 102,320 kronor, och dessutom uppfördes ett anslag för auditörer på ordinarie stat. I den mån som detta anslag, 9,680 kronor, genom befattningshavarnas avgång bleve tillgängligt, skulle det få användas till samma ändamål som det förra anslaget å 102,320 kronor.

Därefter hava under de gångna åren förhöjningar skett upp till 125,000 kronor. Ofta hava dock dessa förhöjningar berott på nytillkomna tjänster eller andra omständigheter, som icke sammanhånga med någon direkt ökning av arvodet för den ena eller den andra av vederbörande befattningshavare. Emellertid befunnos avlöningsföreläggandena redan från början, då dessa krigsrätter inrättades, med hänsyn till de omständigheter, som då förelågo och som kunde över-

Anslag till avlöande av civil personal vid vissa krigsrätter m. m.
(Forts.)

*Anslag
till avlöande
av civil
personal vid
vissa krigs-
rätter m. m.*
(Forts.)

skådas rörande omfattningen av deras verksamhet, vara ganska låga. Efter vad departementschefen vitsordat, har det också redan från början mött vissa svårigheter att få erfarna och omdömesgilla personer till dessa befattningar, i synnerhet som särskilt med avseende på krigsdomarna var bestämt, att det skulle vara ordinarie domare, som skulle åtaga sig dessa extra uppdrag. Nu ha emellertid under de gångna tre åren förhållandena gestaltat sig vida svårare, än man från början trodde. Enligt den utredning, som här föreligger, har målens antal ökat med minst det tredubbla mot vad som från början tänktes skola bli va fallet. Missförhållandet mellan arbete och ersättning har således stegrats i högst väsentlig mån och blivit allt mer skriande, och faran för att mista de erfarnaste och bästa krafterna på detta område har naturligtvis också ökat. Enligt vad departementschefen framhåller, har det egentligen endast varit hoppet om att en förbättring i avlöningsförhållandena i alla fall snart nog skulle inträda, som hindrat en avgång, vilken eljest redan i viss utsträckning skulle hava ägt rum. Kungl. Maj:t uppdrog därför åt särskilda sakkunniga att verkställa utredning, och de sakkunniga hava framlagt ett förslag till ändring av avlöningsförhållandena på detta område. Detta förslag har emellertid Kungl. Maj:t icke ansett sig kunna lägga fram på grund av de ändrade förhållanden, som man tänkt sig skola inträda i avseende å värnpliktsövningarnas längd. Kungl. Maj:t har således ganska väsentligt beskurit det förslag, som de sakkunniga framlagt; och vid framläggandet av det förslag, som nu föreligger från Kungl. Maj:ts sida, har det tagits hänsyn till de förhållanden, vilka, såvitt man nu kan överblicka dem, komma att inträda med avseende på minskning i värnpliktsövningarnas längd. Nu har departementschefen i motiveringen framlagt ett deltagert förslag angående höjning med vissa bestämda belopp av avlöningarna för ifrågavarande personal, varvid departementschefen har sagt ifrån, att Kungl. Maj:ts förslag icke får betraktas så fastslaget, att det icke skulle kunna tillkomma Kungl. Maj:t att vid fastställandet av nya avlöningsstater låta det bero på de vid denna tidpunkt sig företeende omsändigheter, huruvida och i vad mån avlöningsförbättring över huvud må finnas påkallad och med vilka belopp densamma bör utgå till skilda befattningshavare med ledning av de i förslaget angivna grunder, därvid givetvis särskilt hänsyn bör tagas till vad då kan vara bestämt beträffande inskränkning i vapenövningarna vid skilda vapenslag. — Således är en reservation ytterligare gjord i detta avseende, då Kungl. Maj:t förbehållit sig rätt att rucka på det förslag, som Kungl. Maj:t själv framlagt till reglering av arvodena. Vidare har Kungl. Maj:t föreslagit, att ifrågavarande befattningshavare skulle beredas kostnadsfri semester med resp. 1 1/2 och 1 månad.

Nu har utskottet emellertid ansett, att riksdagen, med hänsyn till ännu rådande ovisshet med avseende på huru det kommer att bli ställt med värnpliktsövningarna, icke nu på något sätt bör binda sig genom ett direkt godkännande av de ifrågasatta avlöningsförhöjningarna. Utskottet anser sålunda, att en definitiv lönestat icke nu bör fastställas, utan att därmed bör anstå, till dess värnpliktsfrågan blivit

slutgiltigt löst. Det kan icke nekas till, att det kan anföras rätt så goda skäl för den ståndpunkten, och man finner ytterligare stöd för att intaga en sådan ståndpunkt i det uttalande, som departementschefen själv gjort av den beskaffenhet, som jag nyss anförde.

Om nu utskottet hade stannat vid ett sådant uttalande, skulle enligt min uppfattning ingen anledning hava förelagat för någon att reservera sig mot det slut, till vilket utskottet kommit, men utskottet har ingalunda stannat därvid utan föreslagit en minskning i det av Kungl. Maj:t begärda förslagsanslaget så till vida, att utskottet för år 1920 endast skulle vilja ge 160,000 kronor i s'ället för av Kungl. Maj:t förelagna 175,000 kronor, och för år 1919 på tilläggsstat endast 20,000 kronor i stället för 32,000 kronor. Det är en åtgärd, som mina medreservanter och jag funnit vara icke vidare välbeträckt utan tvärtom rätt så betänklig.

Denna minskning, som i det ena fallet utgör 15,000 kronor och i det andra 12,000 kronor, hänför sig i båda fallen främst till det belopp av 10,245 kronor 83 öre, som ifrågasatts från Kungl. Maj:ts sida för beredande av kostnadsfri semester åt ifrågavarande befattningshavare, vilket belopp beräknats lika för år 1920 och för den återsäende delen av år 1919. Återstoden i minskningen, som utgör några tusen kronor i vardera fallet, motiveras uteslutande genom en hänvisning till redan inträdda förändrade förhållanden i fråga om värnpliktstjänstgöringen; på grund därav anser utskottet, att en ytterligare minskning kan vidtagas i vad Kungl. Maj:t föreslagit. Nu vill jag emellertid fästa uppmärksamheten på, att Kungl. Maj:ts förslag just går ut från de redan inträdda ändrade förhållandena i värnpliktstjänstgöringen och, såvitt jag har mig bekant, har ingen omständighet inträtt av beskaffenhet att förändra uppfattningen angående denna ändring av värnpliktstjänstgöringen under den tid, som förflutit sedan departementschefen avgav detta yttrande och till den tid, då statsutskottet avgav nu föreliggande förslag. Jag kan således icke alls finna, att det föreligger något sakligt skäl för en sådan minskning, utan det är en åtgärd, som såvitt jag förstår väl endast har till syfte att ådagalägga den i övrigt mycket hedervärda ansträngningen från statsutskottets sida att såvitt möjligt bringa ned budgeten, en ansträngning och ett bemödande, som jag för övrigt finner vara mycket bra, men som i alla händelser icke bör gå så långt, att vad man därigenom vinner försvinner i betydelse gent emot vad man förlorar, något som enligt min uppfattning här är fallet.

Vad emellertid den största sänkningen i förslaget beträffar, som utgör 10,245 kronor 83 öre, hänför den sig till frågan om beredande av kostnadsfri semester åt dessa befattningshavare. Detta vill utskottet icke vara med om. Huvudskälet synes för utskottet vara principiella betänkligheter. Det är en ovanlig anordning, att tjänster av denna beskaffenhet medföra förmånen av kostnadsfri semester, och man är rädd för konsekvenserna, såsom ju alltid är fallet hos statsutskottet. Nu får jag för min del säga, att jag icke har känt mig övertygad om, att detta resonemang från utskottets sida är riktigt. Jag har svårt att inse, vilka riskabla följder skulle kunna uppstå, om

Anslag till avlöning av civil personal vid vissa krigsrätter m. m.

(Forts.)

Anslag
till avlöande
av civil
personal vid
vissa krigs-
rätter m. m.

(Forts.)

man vore med om att bevilja ett anslag för beredande av möjlighet till kostnadsfri semester för dessa tjänstemän. Jag vill hänvisa till att varken krigshovrätten, justitiekanslern, militeombudsmannen eller departementschefen, vilka alla yttrat sig i saken, hava haft det allra ringaste att invända mot denna princip. Emellertid är det en ny och ovanlig sak, och jag vill icke urgera en bestämd mening i den vägen utan har kunnat finna mig i att ansluta mig till vad utskottet sagt, nämligen att det åtminstone icke för närvarande vore skäl i att giva ett anslag just precis med detta syfte. Men att därifrån komma dithän att icke bevilja ett anslag, som i penningar motsvarar vad som behövdes för detta ändamål, synes mig icke vara en nödvändig konsekvens, och det förefaller mig vara en oriktigt utdragen slutföljd av resonemanget med avseende på den kostnadsfria semestern. Jag har åtminstone för min del ansett — och det förefaller mig, som om var och en som tagit del av vad som förekommit i ärendet och vad som sagts från departementschefens och de övrigas sida, som yttrat sig i saken, måste känna sig övertygade därom — att den förbättring, som Kungl. Maj:t begärt, är i allra högsta grad önskelig för att icke säga nödvändig. Är det nu så, att man av principiella skäl eller av ovisshet om, huru det skall slå ut i framtiden, icke vill godkänna det i motiveringen angivna syftet, att detta anslag skulle avse att bereda kostnadsfri semester åt ifrågavarande befattningshavare, bör man säga ifrån beträffande den saken, men att därför nedätta anslaget och därigenom sätta Kungl. Maj:t ur stånd att på annat sätt bereda vederbörande en synnerligen välbehörlig ökning i deras löneförmåner, synes mig icke vara rätt välbetänkt. Då bör man i stället ge anslaget men säga ifrån, att det icke är precis så lämpligt att använda det just på det sättet. I den situationen befinna sig nu mina medreservanter och jag, och därför hava vi ansett det riktigast att med instämmande i utskottets motivering hemställa, att någon nedsättning icke skall äga rum i detta anslag. Nu kan man säga, att 15,000 resp. 12,000 kronor icke är så mycket, och detta kan man gärna hålla med om, isynnerhet i dessa tider med sådana budgeter, som vi nu hava. Men detta resonemang vill jag för min del icke skriva under, ty jag anser, att antingen det gäller mycket eller litet, skola anslagen ovillkorligen avvägas efter det rimliga och riktiga i att bevilja dem. Men i detta fall anser jag det vara en riktig sparsamhet. Det betyder icke litet för dem, som det gäller, utan det betyder för dem mycket mera än för statskassan, och det icke bara materiellt utan jag skulle vilja säga, att det har en ganska stor ideell betydelse. Det är ju alldeles klart, synes det mig, att om dessa befattningshavare som hållit på i flera år med ett arbete, som ovillkorligen måste erkännas hava varit mer än vanligt uselt avlönat från statens sida, och vilka fått sina skyldigheter ökade år från år men däremot icke rönt något tillmötesgående med avseende å de framställningar, som gång efter annan äro gjorda för att få avlöningarna bättre avpassade gent emot de plikter, som de hava att fullgöra, om dessa befattningshavare, säger jag, finna, att man från riksdagens sida icke har sinne för deras ställning, icke har uppfattning av betydelsen av deras arbete och det

sätt, varpå de skött sina plikter, skulle detta på dem kunna hava en inverkan, som i avseende på sina konsekvenser skulle gå vida utöver vad ett anslag på 12- eller 15,000 kronor kan hava på budgeten med hänsyn till statens finanser.

Jag kan därför icke se annat än att det icke vore riktigt att göra denna besparing, utan att man i stället bör följa Kungl. Maj:t och därmed avge ett vittnesbörd om, att riksdagen eller åtminstone denna kammare, som jag nu närmast kan tala till, visat sig till fullo uppskatta det plikttrogna arbete, som utförts. Jag måste ännu en gång hänvisa till vad departementschefen sagt, att sker icke någon förbättring på det sätt, som här är föreslaget, är det stor fara, att de bäst och erfarnaste krafterna gå därifrån. Jag vet, att det redan förut har varit svårt att få erfarna och bra krafter. Skall man nu genom att avvisa ett så billigt krav som detta ge dessa befattningshavare den föreställningen, att man icke sätter så stort värde på duglighet och erfarenhet, så tror jag, att man därmed skadar det allmänna mycket mera än man gagnar statskassan genom att göra den lilla prutning, som statsutskottet föreslagit.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Ekman. Carl Gustaf: Då Kungl. Maj:t vid 1915 års riksdag, efter det förslaget om krigsdomstolar och rättegången därstädes blivit antaget, framlade förslag till avlöning åt nu ifrågavarande befattningshavare, föreslog Kungl. Maj:t, att tjänsterna skulle uppföras på ordinarie stat och äskade för detta ändamål ett belopp av 116,250 kronor. Riksdagen fann sig emellertid då icke böra vara med om att uppföra dessa befattningar på ordinarie stat. Man visste ännu icke riktigt, hur mycket arbete som skulle komma att bliva förbundet med befattningarna i fråga, och man ansåg sig behöva erfarenhet därom, innan man ville uppföra befattningarna på ordinarie stat. Riksdagen beviljade därför ett belopp av 102,320 kronor på extra stat. Vid 1916 års riksdag, då budgeten behandlades för år 1917, föreslogs från Kungl. Maj:ts sida ingen ändring härutinnan. Vid 1917 års riksdag yttrade dåvarande regeringen i sin framställning till riksdagen, att innan man kunde uppföra befattningarna på ordinarie stat, en längre tids erfarenhet av den nya organisationens verkningar än som stode till buds givetvis måste föreligga, innan ändrad ställning gaves åt befattningshavarna i fråga. Visserligen motionerades då om förändring i vad Kungl. Maj:t föreslagit, men riksdagen följde Kungl. Maj:t i detta avseende. Vid 1918 års riksdag fann man icke heller någon anledning att frånträda den uppfattningen, att en längre tids erfarenhet behövdes för avlöningsbeloppens fixerande för dessa befattningshavare.

Sedan dess har emellertid en utredning företagits beträffande arbetets mängd och beträffande de skäligena belopp, som för dessa befattningshavare borde ifrågakomma. Men i denna utredning räknade man alltjämt med, att värnpliktsstjänstgöringen skulle komma att fortgå i den omfattning som hittills under de senaste åren varit fallet. Och därav följde, att när Kungl. Maj:t sedermera skulle

Anslag
till avlöning
av civil
personal vid
vissa krigs-
rätter m. m.
(Forts.)

Anslag till avlöning av civil personal vid vissa krigsrätter m. m.
(Forts.)

avlåta proposition till årets riksdag, Kungl. Maj:t som då måste räkna med det sakförhållandet, att en förkortning av värnpliktsövningarna vore ifrågasatt, i propositionen icke kunnat följa sakkunnige. Därmed är man ännu mer än förut oviss om den myckenhet arbete, som skulle vara förbundet med ifrågavarande befattningar. Kungl. Maj:t måste avvika från vad de sakkunniga föreslagit och äskar alltså ett lägre belopp, 175,000 kronor på 1920 års stat och 32,000 kronor på 1919 års tilläggsstat.

När nu utskottet hade att taga position till detta Kungl. Maj:ts förslag, ansåg sig utskottet i första hand böra fästa sig vid, att Kungl. Maj:t föreslagit kostnadsfri semester för befattningshavarna i fråga. Nu kan man säga, att tidigare riksdagar icke varit med om att godkänna semesterrätt åt innehavare av bisysslor i den omfattning och på det sätt, som innefattas i denna Kungl. Maj:ts proposition. Även om värnpliktstiden varit oförändrad, skulle säkerligen riksdagen knappast hava kunnat vara med om Kungl. Maj:ts förslag i fråga om semester. Den föregående ärade talaren sade på denna punkt, att han kunde förstå och, såvitt jag uppfattade honom rätt, också godkänna det resonemang, som utskottet i fråga om semesterrätten förde. Men han kom till den, tycker jag, något egendomliga slutsatsen, att fastän man inte kan vara med om att godkänna en sådan förmån, borde man dock låta den utgå men på annat sätt — man borde i stället låta den utgå i form av penningar. Jag måste däremot anse, att om riksdagen inte vill vara med om att bevilja en förmån, bör man väl icke blott byta om form för beviljandet av förmånen i fråga, utan man måste säga, att man kan inte vara med om att bevilja den vare sig i den ena eller andra formen. Att förfara så med den här föreslagna semesterrätten, att man i stället för att låta den utgå i ledighet och vikariatsersättning låter den utgå i form av direkt penninganslag till befattningshavarna i fråga är, såvitt jag förstår, ett mycket egendomligt sätt att gå till väga, som väl knappast riksdagen kan vara med om. Jag tror, att statsutskottets sändpunkt i detta avseende är den enda riktiga, nämligen den, att om man inte kan vara med om att bevilja semesterrätt i föreslagen utsträckning eller ens i någon mån, när det gäller bisysslor av denna art, måste som slutsats på det resonemanget följa, att man inte heller beviljar något penningbelopp, som skall utgöra ersättning för semesterrätten i fråga.

Nu har utskottet dessutom i någon mån minskat det anslag som här är föreslaget. De kostnader som betingas av semesterrätten äro uträknade att belöpa sig för vardera av åren 1919 och 1920 till 10 245 kr. 83 öre. Utskottet har därutöver minskat det av Kungl. Maj:t ifrågasatta anslaget på 1920 års stat med 4,754 kr. 17 öre, sålunda en total minskning på 15 000 kr., och på 1919 års tilläggsstat med 12 000, d. v. s. en minskning utöver den som hänför sig till semesterrättens berfallande med 1,754 kr. 17 öre. Om man sålunda frånser semesterrätten, är det endast små minskningar det gäller och då är frågan, om dessa äro berättigade eller inte. Det är endast, kan man säga, fråga om avrundningar. Men även om man

betraktar dem som nedsättningar i det av Kungl. Maj:t äskade anslaget, tror jag, att det ges goda skäl härför. Jag tror, att man kan säga, att den mening som nu råder om omfattningen av en minskning av värnpliktstjänstgöringen, nog i allmänhet går längre än uppfattningen inom regeringen vid den tidpunkt, då propositionen skrevs.

Anslag till avlöande av civil personal vid vissa krigsrätter m. m.
(Forts.)

Jag ber dessutom få påvisa med hänsyn till utskottets antagande, att här skulle bli fråga om en verklig minskning av arbetet, att det föreligger i detta avseende ett dokument från kamrarnas förra sammanträde, vilket visar, att ett sådant antagande har goda grunder för sig. Militieombudsmannens berättelse, som då behandlades på grund av det utlåtande, som första lagutskottet avgivit däröver, visar, att under år 1918 har på hans arbetsområde antalet klagomål och framställningar från enskilda minskats redan då med 221 och hela antalet under året inkomna ärenden med 428. Militieombudsmannen själv, som väl närmast av alla myndigheter, som yttrat sig om denna sak, bör kunna bedöma den nu förestående arbetsminskningens omfattning, har också avstyrkt det Kungl. Maj:ts förslag som nu föreligger och ansett, att man bör gå fram på det sätt som utskottet för sin del har förordat.

Nu kan man ju invända, att det inte är precis sammanfallande områden, militieombudsmannens och det, som här ifrågavarande befattningshavare ha att verka på; men jag tror, att man kan säga, att den företeelse, som framträder på det ena av dessa områden, sträcker sig uppenbarligen också in på det andra, och om man haft siffrorna klara för 1918, skulle man kommit underfund med, att redan den minskning av inkallelserna, som 1918 ägde rum, medförde en minskning också i göromålen för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler.

Härtill kommer, att även utskottets förslag innebär vid jämförelse med det i föl beviljade anslaget, en ökning med inte mindre än 35,000 kr., ifrån 125,000 kr. till 160,000 kr. Det är uppenbart för envar, att en bestämd arbetsminskning för dessa befattningshavare förestår, men utskottet har det oaktat för 1920 föreslagit en ökning av anslaget med 35,000 kr. och på tilläggsstaten för 1919 med 20,000 kr. Under sådana förhållanden förefaller det rätt naturligt, att majoriteten inom utskottet blev så stark som den blev för ett bifall till avdelningens förslag, som jag tror i alla avseenden är sakligt befogat.

Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr vice talman: Då jag reserverat mig till förmån för det anslag, som Kungl. Maj:t begärt, skall jag be att få säga några ord. Jag kan därvid i det hela hänvisa till vad den förste ärade talaren här yttrade, då han utförligt redogjorde för sin uppfattning med hänsyn till anslaget.

Vad nu själva frågan om semester eller icke semester beträffar, så var ju utskottet i det hela enigt därom, att man i detta fall icke

Anslag
till avlöning
av civil
personal vid
vissa krigs-
rätter m. m.

(Forts.)

kunde bevilja någon semesterrätt åt krigsdomare och med dem likställda befattningshavare, med hänsyn till de konsekvenser, som detta skulle medföra. Den frågan behöver sålunda icke diskuteras. Men, därför att man nu principiellt ställt sig på den ståndpunkten, att man inte kan bevilja dessa krigsdomare någon semesterrätt, är därmed icke uteslutet, att man på annat sätt skall kunna tillgodose deras behov av ökad ersättning. Nu ha ju sakkunnige här uppgjort ett förslag, som med avseende på sin omfattning och de kostnader det skulle medföra, går betydligt utöver vad Kungl. Maj:t har ansett sig kunna föreslå riksdagen. Behovet är ju vitsordat av justitieministern. Nu gäller att se till, att de ifrågavarande posterna, krigsdomar-, auditörs- och krigsfiskalsbefattningarna, besättas med personer, som äro fullt kompetenta i juridiskt hänseende, och det framgår av det yttrande, som justitieministern haft, att det därvidlag har förelegat rätt stora svårigheter dels på grund av den ringa avlöningen och dels även på grund av att ärendenas mängd vuxit betydligt utöver vad man tänkte sig från första början skulle bli fallet.

Nu har den förre ärade talaren hänvisat till den minskning med avseende på värnpliktstjänstgöringen som är att förvänta, och han påstod, att sedan Kungl. Maj:t skrev sin proposition i ärendet, skulle den allmänna uppfattningen om värnpliktstjänstgöringens minskning ha blivit en helt annan. Jag vet inte vad som ger honom anledning till detta påstående. Riksdagen har i detta hänseende ingenting sig bekant utöver vad som här yttrats av justitieministern. Jag ber att få uppläsa vad han säger i sitt anförande till statsrådsprotokollet. Han säger: »Även med tagen hänsyn därtill, att väsentliga inskränkningar i de värnpliktigas tjänstgöringstid härefter torde komma till stånd, lärer arbetsbördan vid de skilda krigsrätterna icke kunna väntas bliva inom de närmaste åren minskad i sådan grad, att de nuvarande avlöningsbeloppen i allmänhet komma att utgöra skäligen ersättning för arbetet. Vid nämnda förhållande och då det nu närmast gäller att reglera avlöningarna allenast intill 1920 års utgång, anser jag, att värnpliktstjänstgöringens eventuella inskränkning icke bör hindra, att hos instundande riksdag begäres höjning av nu förevarande anslag i och för beredande av en förbättring åt större delen av de nu vid krigsrätterna tjänstgörande civila befattningshavarna. Viss hänsyn bör enligt mitt förmenande vid denna frågas bedömande även tagas därtill, att de personer, vilka skulle komma i åtnjutande av den ifrågasatta avlöningsförbättringen, i allmänhet haft att under de tre sistförflutna åren fullgöra ett krävande arbete mot avlöningar, vilka obestriddligen varit i förhållande till det utförda arbetet orimligt låga.» Jag anser för min del detta vara en för mig åtminstone fullt bärande grund, varför jag skulle kunna gå med på det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet.

Nu är det ju visserligen mycket aktningsvärt att söka göra besparingar, men skola nu en gång besparingar göras med hänsyn till värnpliktstidens förminskning, är det väl skäl att i detta avseende börja på fjärde och femte huvudtitlarna. Här på andra huvudtiteln tror

jag inte det finnes någon anledning för närvarande att göra de förminskningar som av utskottets majoritet ha blivit föreslagna.

För övrigt är beloppet i och för sig kan man säga visserligen inte obetydligt, och det är ju för dem, som saken rör, av en viss vikt, att det blir beviljat, men ser man det i jämförelse med budgeten i sin helhet, kan det betraktas som en småsak.

På grund av vad jag anfört ber jag för min del att få yrka bifall till reservationen.

Anslag till avlöning av civil personal vid vissa krigsrätter m. m.
(Forts.)

Herr Nilsson, Johan: Man måste komma till det resultatet, när man tager del av detta ärende, att den egentliga orsaken till den ökning, som Kungl. Maj:t begär, är det ökade arbete, som tillkommit innehavarna av här ifrågavarande tjänster. Detta ökade arbete har emellertid sin grund uti att värnpliktstjänstgöringen varit betydligt längre nu under kristiden än under normala förhållanden. Därtill kommer, att brottsligheten bland dessa inkallade värnpliktige har, liksom bland andra klasser av medborgare, varit större nu under kristiden, än man kan ha skäl att hoppas skall bli fallet i fortsättningen. Om man tager del av uppgifterna angående den allmänna fängvården, finner man nämligen, att fångantalet minskats betydligt under de senaste månaderna, och man kan ha rättighet att draga den slutsatsen, att så skall bli förhållandet även på det militära området.

Vad den kostnadsfria semestern beträffar, så torde det innebära en tämligen ny princip, att man skall bevilja sådan till dessa tjänstemän, då det ju inte är ordinarie befattningar det här gäller, ty de ha ju ordinarie befattningar vid sidan av dessa. Den förste ärade talaren antydde, att utskottets förslag skulle kunna giva anledning till den uppfattning, att utskottet icke skulle hålla på att man finge tillräckligt dugliga jurister på dessa befattningar; men detta är ingalunda förhållandet, utan naturligtvis har utskottet haft den meningen, att fullt dugliga jurister skulle kunna stå till förfogande även med det anslag, som utskottet har föreslagit.

Det har ju varit så, att man under kristidens första år ständigt, då det varit fråga om ökade anslag, har måst taga hänsyn till tidsförhållandena. Nu få vi väl räkna med att vi äro så att säga i en återvändsgränd och måste även nu taga hänsyn till tidsförhållandena, då det gäller att bestämma anslag, varvid vi kanske i någon mån nödgas gå ned under vad Kungl. Maj:t begärt. Man kan inte förneka, att när man nu skall granska statsverkspropositionen, kommer man på åtskilliga punkter till det resultat, att under den korta tid som tilländalupit, sedan den kungl. propositionen utarbetats, till innevarande tidpunkt ha sådana ändringar inträffat, att man kan på åtskilliga punkter på grund av det förändrade läget pruta på de anslag som Kungl. Maj:t begär.

Då jag för min del är fullt övertygad om att det anslag utskottet föreslagit är tillräckligt, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Neiglic k: Herr talman, mina herrar! Jag är visserli-

Anslag
till avlönande
av civil
personal vid
vissa krigs-
rätter m. m.

(Forts.)

gen själv krigsdomare och således i viss mån part, när det gäller föreliggande fråga, men det kanske ändå må tillåtas mig framhålla något som rör intressena för de kårer frågan gäller och deras syn på saken.

Jag vill då oförbehållsamt säga, att det råder en allmän och, såvitt jag förstår, berättigad misstämning inom dessa kårer på grund av missförhållandet mellan arbetsbörd och ansvar å ena sidan och avlöning å den andra. Jag tror, att det är exempellöst eljest inom den svenska statsorganisationen, att ett så betungande och så allvarligt arbete utföres för en sådan underbetalning, som kommer dessa kårer till del. Om man ändå, åtminstone hittills har kunnat erhålla kompetenta personer för dessa befattningar, så beror det nog därpå, att för somliga innehavare själva denna avlöning inte är av någon så stor betydelse. De taga tjänsten av andra skäl. Och för somliga, som förut äro dåligt avlönade, gäller det, att de inte kunna avvisa en biinkomst, även om denna biinkomst icke motsvarar det arbete de utföra. Andra åter torde ha kvarstått i befattningarna huvudsakligast utav pliktöknsla och i förhoppning om bättre tider.

Det har nu under tre års tid sagts, att man måste vänta med löne regleringen för att vinna erfarenhet om arbetsördans ökning. Nu heter det, att man måste uppskjuta löne regleringen för att vinna erfarenhet om arbetsördans minskning. Jag vill inte säga, att tankegången i det gamla ordspråket »medan gräset växer, dör kon» är fullt tillämplig i detta fall, men jag skulle här vilja säga, att medan gräset växer, så söker sig den betande ut på rikare och fetare marker än kronans tämligen magra kronoparker, och jag undrar om detta i längden är någonting för staten önskvärt.

Jag skall inte upptaga kammarens tid med bevisföring för mitt påstående, att arbetet verkligen är underbetalt. Men jag har velat säga, att om herrarna bedöma arbetsördans omfattning endast efter den tabell, som åtföljer den kungl. propositionen, blir detta missvisande, ty det gäller både för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler, att de i regel eller åtminstone mycket ofta måste mycket grundligt förbereda varje mål, innan det handlägges och innan det kommer till avgörande, och det är mycket annat arbete, som är förknippat med dessa sysslor, och befattningshavarna bli bundna vid orten på ett sätt, som omöjliggör eller i hög grad kringskär deras möjlighet att skaffa sig andra bisysslor.

Vad nu angår den kungl. propositionen, måste jag säga, att redan den väckte misstämning, särskilt hos krigsdomare och krigsfiskaler — jag vill medge, att auditörerna, för vilka en löneförbättring var särskilt påkallad blivit något så när tillgodosedda. Men det är alldeles givet, att utskottets förslag måste väcka ännu större misstämning. Utskottet avvisar anspråken på semester, en rättighet, som eliest i allmänhet tillkommer domare, utskottet avprutar i klump, såvitt jag kan se utan någon beräkningsgrund, ytterligare ett belopp av vad Kungl. Maj:t begär och anvisar Kungl. Maj:t att av återstående medel avlöna befattningshavarna, i den mån de utfört sitt arbete. Det är ju i sig själv någonting ganska anmärkningsvärt detta,

att man likställer en domarkår, som man väl i allmänhet hittills ansett böra stå på en fast och säker ståndpunkt i avlöningshänseende, i viss mån med daglönare. Det låter göra sig, detta, även om allvarliga betänkligheter kunna resa sig emot det. Men den frågan tränger sig då fram, om man kan i länden utkräva av dessa daglönare ett större ansvar, än man nu gör av andra i en likartad ställning, och det är ju allmänt bekant — jag skall inte gå vidare in på den saken — att de svenska domarna äro underkastade en kontroll, som väl knappast kommer någon annan tjänstemannakategori till del.

Nu har man sagt, att om värnpliktsövningarna inskränkas, kommer arbetsbördan att minskas för dessa befattningshavare, och det ligger nära till hands att tro, att så skall bli förhållandet. Jag vågar emellertid påstå, att om icke värnpliktsövningarna inskränkas i mycket hög grad, kommer arbetsbördan sannolikt icke att minskas. Jag stöder detta mitt påstående på den erfarenhet jag har från en del krigsdomstolar under senare hälften av år 1918, då övningarna ju voro till stor del inställda på grund av rådande influensaepidemi. Det visade sig, att arbetsbördan *icke* minskades vid dessa krigsdomstolar, och anledningen är ju inte svår att förstå. Den ligger i den allmänt tilltagande brottsligheten inom och utom kasernerna, i det ständigt ökade antalet stölder och andra brott, och i detta avseende är det knappast att hoppas på någon förbättring inom den närmaste tiden. Jag tror för min del därför inte på någon avsevärd minskning av arbetsbördan.

Är det nu så som den ärade förste talaren, herr Swartz, framhållit, att dessa nu begärda medel icke få användas, därest arbetsbördan minskas, då är det ju ingen risk att ställa dem till Kungl. Maj:ts förfogande. Det har ingen skada skett, om de icke komma att disponeras. Men *om* Kungl. Maj:t icke har dessa medel till sitt förfogande och om, som jag förmenar, arbetsbördan icke minskas, blir det ingen möjlighet för Kungl. Maj:t att på ett någorlunda rimligt sätt avlöna dessa tjänstemän. Och vad blir följden därutav? Man skall inte gärna kunna uttala någon förvåning, om det då blir en verkligt allmän fanflykt från dessa domstolar och om dessa domstolar då sjunka ned till institutioner av mycket låg klass, något som man väl icke avsåg vid den militära rättegångsreformen. Så länge man över huvud taget har ett försvar, är det av verklig betydelse, att dessa domstolar äro så sammansatta, att de inge allmänheten, befälet och manskapet berättigat förtroende. Jag tror inte det blir förhållandet, om inte avlöningarna kunna hållas uppe — på en rimlig ståndpunkt.

Jag har velat uttala denna befattningshavarnas syn på frågan, och jag anser mig oförhindrad att yrka bifall till den av herr Swartz m. fl. avgivna reservationen.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr vice talmannen sade bland annat, att, om man vill göra en minskning på detta område, man icke skall börja med andra huvudtiteln utan med fjärde och femte huvudtitlarna. Det förefaller mig dock, att man icke skäligen

Anslag till avlönande av civil personal vid vissa krigsrätter m. m.
(Forts.)

Anslag till avlöande av civil personal vid vissa krigsrätter m. m.
(Forts.)

bör tala om minskning här, ty det är ju icke fråga om minskning, utan om huruvida det hittills utgående anslaget skall ökas för 1920 med 75.000 eller med 50.000 kronor och för 1919 med 32.000 eller 20.000 kronor. I båda fallen är det fråga om en väsentlig ökning av hittills utgående anslag. Och att ökningar skola förekomma på andra huvudtiteln, i den mån den berör det militära området, under det samtidigt en väsentlig minskning ifrågasättes på fjärde och femte huvudtitlarna förefaller icke vara riktigt och rimligt.

Den ärade talaren på Bohuslänsbanken sade, att utskottet minskat Kungl. Maj:ts förslag med ett visst belopp, men icke givit anvisning på, var minskningen skulle placeras. I fråga om det väsentliga av minskningen har ju utskottet uttryckligen sagt, att den gäller den av Kungl. Maj:t föreslagna semesterrätten, som enligt vår mening bör bortfalla. Och sedermera återstår blott ett belopp av denna minskning, som för 1920 utgör omkring 4.000 kronor och å tilläggsstaten något över 1.000 kronor. Kungl. Maj:t har själv betonat att, även om Kungl. Maj:ts förslag skulle vinna riksdagens bifall, det icke dess mindre lärer tillkomma Kungl. Maj:t »att, vid fastställande av nya avlöningsstater, låta det bero på de vid denna tidpunkt sig företeende omständigheter, huruvida och i vad mån avlöningsförbättring över huvud må finnas påkallad och med vilka belopp densamma bör utgå till skilda befattningshavare». Det förfaringsätt Kungl. Maj:t sålunda själv anvisat skall, menar utskottet, tillämpas också på det belopp, utskottet förordat.

Slutligen gjorde den föregående talaren gällande, att en minskning i värnpliktstjänstgöringen icke skulle komma att minska arbetet för här omhandlade befattningshavare. Han tycktes således vilja göra gällande, att under första kvartalet i år, då hittills icke någon allmän värnpliktsinkallelse skett, åtminstone endast i ringa omfattning, arbetet på detta område skulle vara lika omfattande som därest de värnpliktiges inkallelser pågått i full utsträckning. Detta är obegripligt. Militieombudsmannen åberopar och hänvisar till »minskningen beträffande inkallelser till krigstjänstgöring, den stora utsträckning, vari under hösten tjänstledighet beviljats i anledning av inträffad influensaepidemi, och det av samma epidemi orsakade uppskovet med första tjänstgöringen för värnpliktiga» såsom en anledning till, att redan under 1918, för vilket år han har siffrorna klara, en betydlig minskning inträffat. Det skulle vara mer än underligt, om icke minskningen i de värnpliktiges tjänstgöring skulle minska allt arbete, som med rättsskipningen på detta område är förbundet.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr W r a n g e l: Jag skall endast ett ögonblick taga uppmärksamheten i anspråk. Jag har icke kommit att låta anteckna mig som reservant i denna punkt och vill därför uttala, att jag står på samma sida som reservanterna; men då frågan så utförligt och ingående har behandlats såväl av den förste ärade talaren som av herr vice talmannen och även av talaren på Bohuslänsbanken, har

jag icke något att tillägga, utan vill endast yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Anslag till avlöande av civil personal vid vissa krigsrätter m. m.
(Forts.)

Herr vice talmannen: Med anledning av ett yttrande av den ärade talaren på Gävleborgsbänken vill jag säga, att det är mycket möjligt att mina ord fallit så, att de kunna tolkas på det sätt han gjorde; men jag tilltror i alla fall kammaren den intelligensen att den förstår, att när vi tala om ett anslag, som blivit ökat, jag ej betraktar detta anslag såsom innebärande en minskning. Vad jag menat är en minskning i det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet. Och för övrigt anser jag, att med hänsyn till den nedsättning i värnpliktstjänstgöringen, varom man för närvarande icke har sig något definitivt bekant, utöver vad som säges just här, det vore bättre att vidtaga den av Kungl. Maj:t föreslagna ökningen och om minskning skall göras börja med en minskning på fjärde och femte huvudtitlarna än att börja med en avknappning på vad Kungl. Maj:t begärt under andra huvudtiteln.

Jag ber fortfarande att få yrka bifall till reservationen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Swartz m. fl. vid punkten avgivna reservationen, och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Ekman, Carl Gustaf*, begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som antager det förslag, som innefattas i den av herr Swartz m. fl. vid punkten 19 av statsutskottets utlåtande nr 2 A avgivna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan i nämnda punkt.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna ha-
va utfallit sålunda:

Ja — 62;

Nej — 51.

Punkterna 20 och 21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 22.

Lades till handlingarna.

Punkterna 23 och 24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25.

Lades till handlingarna.

Punkterna 26—41.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 42—44.

Lades till handlingarna.

Punkten 45.

*Anslag till
hyreser-
sättning m. m.
för uppfostringsanstalt
för minder-
åriga
kvinnliga
förbrytare.*

Under punkt 43 av förevarande huvudtitel i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till hyresersättning för anstalt, där minderåriga kvinnliga förbrytare, vilka enligt domstols förordnande skulle insättas i allmän uppfostringsanstalt, mottoges till uppfostran, ävensom gottgörelse för bränsle, belysning, inventarier m. m. vid anstalten samt bidrag till avlöning åt personal för anstaltens skötsel å extra stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst, 46,700 kronor.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte till hyresersättning för anstalt, där minderåriga kvinnliga förbrytare, vilka enligt domstols förordnande skulle insättas i allmän uppfostringsanstalt, mottoges till uppfostran, ävensom gottgörelse för bränsle, belysning, inventarier m. m. vid anstalten samt bidrag till avlöning åt personal för anstaltens skötsel å extra stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst, 41,825 kronor.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Vid denna frågas behandling inom utskottet förelägo tvenne alternativ. Det ena var det, som nu föreligger i form av utskottets hemställan. Det andra alternativet gick ut på, att Kungl. Maj:ts förslag skulle bifallas oförändrat. Vid behandlingen i utskottet erhölet det alternativ, som nu upptagits som utskottets hemställan, någon övertikt, och man ansåg då från andra sidan, att saken ej var av den vikt, att beslutet borde föranleda till någon reservation. Nu har emellertid upplysningar inkommit av den art, att jag tror att utskottet enhälligt kan vara med om att förorda det alternativ 2, som då förelåg i utskottet, och vilket alternativ nu av andra kammaren antagits. Det utgick på samma sätt som utskottets

här föreliggande hemställan från en erinran om den mycket höga byggnadskostnaden, men fortsätter sedermera i viss avvikelse från den formulering, som föreligger i utskottets betänkande.

Detta alternativ har i motivering och kläm följande lydelse: »Den stegring av byggnadskostnaderna för diakonissällskapets fjärde hem, som enligt propositionen uppstått, eller från 155,000 kronor till 220,000 kronor, har utskottet icke kunnat undgå att finna synnerligen hög. Då hemmet ifråga är avsett för aderton elever, belöper sig sålunda allenast uppförandet av bostadsrum för dessa till över 12,200 kronor per elev.» — Så långt är alternativets motivering lika, men sedan säger det andra alternativet. — »I det läge, vari denna fråga befinner sig och då ett nedsatt anslag torde komma att bereda anstalten svårigheter, har utskottet emellertid icke velat motsätta sig anslaget beviljande till det belopp Kungl. Maj:t föreslagit.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till *hyresersättning för anstalt, där minderåriga kvinnliga förbrytare, vilka enligt domstols förordnande skola insättas i allmän uppföstringsanstalt, mottagas till uppfostran, ävensom gottgörelse för bränsle, belysning, inventarier m. m. vid anstalten samt bidrag till avlöning åt personal för anstaltens skötsel* å extra stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst, 46,700 kronor.»

Jag får, herr talman, yrka bifall till en så formulerad hemställan.

Herr Nilsson, Johan: Det gäller ju här att bevilja hyresersättning till svenska diakonissällskapet efter den beräkning av byggnadskostnaden, som föregående år lades fram för riksdagen och som då slutade på 155,000 kronor. Det gällde att för denna summa uppföra ett hem för 18 elever, tillhörande kategorien minderåriga kvinnliga förbrytare. Man tycker ju, att för denna summa borde kunnat åstadkommas ett hem, fullt tillfredsställande även under dessa dyra förhållanden, vari vi nu leva. Men styrelsen har ej kunnat åstadkomma detta, och jag får säga, att den måtte hava handhaft medlen på ett något opraktiskt sätt, då den icke kunnat åstadkomma detta hem för en sådan summa, utan kommit in och begärt ytterligare lån av Kungl. Maj:t, vilken framställning kommer att senare föreläggas riksdagen; den finnes ju redan upptagen i statsverkspropositionen och kommer att prövas i annat sammanhang. Byggnadskostnaden kommer då att gå upp till den ormliga summan av över 12,200 kronor för varje elev, och jag kan icke erinra mig, att vi för liknande anstalter på andra områden kommit upp till så höga byggnadssummor. Det måste ju sägas ifrån, att man på något sätt bör försöka inskränka kostnaderna. Det finns väl icke någon, som har med dylika saker att göra, som icke tror, att om ansträngningar gjorts, man skulle lyckats hålla kostnaden inom den ram, som tidigare bestämts. Men nu lär förhållandet vara, att redan innan riksdagen blivit hörd i denna fråga, kontrakt avslutats med denna styrelse om, att den skall erhålla ersättning efter den byggnadssumma, som man kommer till, d. v. s. Kungl. Maj:t har ej begränsat anslaget i det kontrakt som

Anslag till
hyresersättning m. m.
för uppföstringsanstalt
för minderåriga
kvinnliga
förbrytare.
(Forts.)

Anslag till
hyres-
sättning m. m.
för uppfostringsanstalt
för minder-
åriga
kvinnliga
förbrytare.
(Forts.)

uppgjorts, utan gått med på, att ersättningen skall utbekommas, vad den än går till. Det förefaller mig egendomligt, att Kungl. Maj:t gör upp ett dylikt kontrakt. Det kan ju icke på något sätt utomman vederbörande, som hava hand om byggandet, till sparsamhet, om de få fria händer att låta det gå löst på vilka summor som helst. Då emellertid Kungl. Maj:t redan avslutit detta kontrakt, får man väl gå med på det. Som nu frågan ligger kan man ju icke meka till, att det förslag utskottet framställt, trasslar till saken för Kungl. Maj:t. Då jag för min del icke precis är angelägen att göra detta, skall jag icke lägga hinder i vägen för bifall till det förslag, som framställts av herr Ekman. Jag skall därför icke göra annat yrkande än om bifall till detsamma.

Herr W r a n g e l: Herr talman! Det förhåller sig nog så, som den siste talaren anført, och det är för övrigt ett ganska ringa belopp, som saken rör sig om, men för min del kan jag icke undgå att finna själva frågan synnerligen anmärkningsvärd. Här uppföres ett skyddshem, beräknat för 18 elever, för 18 minderåriga kvinnliga förbrytare. Kostnaden härför uppgår, såsom nyss nämndes, till ett belopp av 12,200 kronor per elev. Man skulle nästan vara frestad att fråga sig, hur stor våning var och en av dessa unga fröknar skall ha. Den bostadskostnad, som för närvarande kan beräknas för enkla bostäder, då man icke tager hänsyn till kostnaden för tomterna, belöper sig till något över 4,000 kronor per eldstad även i Stockholm. I överensstämmelse med den beräkningen har också Kungl. Maj:t under en senare punkt, nämligen punkten 7 i utlåtandet n:r 2 B, beräknat kostnaden för uppförandet vid centralfängelset i Mariestad, av två bostadshus, vardera om två lägenheter med två rum och kök, till 50,000 kronor. Det blir omkring 4,000 kronor per eldstad. Här är det i stället, som sagt, 12,200 kronor. Det lär förhålla sig på det sättet, att statsutskottet icke har sett någon ritning på denna byggnad. 155,000 kronor ha beviljats såsom lån för uppförandet av detta skyddshem, och nu har kostnaden *antagits* komma att uppgå till 220,000 kronor. Vilken grund man har för detta antagande, känner jag ej, men det är ju möjligt, att den summan är beräknad efter gällande pris.

Nu kommer emellertid härtill, att Kungl. Maj:t genom beslut den 11 oktober 1918 har beviljat lån för denna byggnad, löpande med 5 1/2 % ränta. Även den saken finner jag synnerligen anmärkningsvärd under dessa tider, då staten får betala betydligt högre ränta. Jag kan under sådana förhållanden för min del icke finna annat än att det måste föreligga möjlighet till att nedbringa kostnaden något under 220,000 kronor; och för att så starkt som möjligt understryka riksdagens önskan, att så måtte ske, anser jag synnerligen fördelaktigt, om utskottets förslag bifalles. Det kan ju hända, att, om kostnaden blir noga bestämd och klarlagd, ett tilläggsanslag måste beviljas nästa år, men jag anser, att man bör dröja till dess.

För att sålunda så kraftigt som möjligt understryka riksdagens

önskan, att i sådana fall som dessa största sparsamhet iakttages. ber jag, herr greve och talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Anslag till
hyres-
sättning m. m.
för uppfo-
ringsanstalt
för minder-
åriga
kvinnliga
förbrytare.
Forts.*

Herr statsrådet L ö f g r e n: I anledning av de yttranden, som fällts dels av herr Nilsson i Skottlandshus, dels av herr Wrangel, skall jag be att få säga några ord.

Det förefaller, som om talarna ginge ut från, att det är Kungl. Maj:t som utfört eller haft någon sorts högsta tillsyn över utförandet av den byggnad, som här är ifråga. Så är icke förhållandet, utan det är diakonissällskapet, som uppfört denna byggnad och gjort det under vissa villkor, som faststälts mellan diakonissällskapet och Kungl. Maj:t. Men dessa villkor hava ingalunda ensidigt godkänts av Kungl. Maj:t, utan förelagts 1918 års riksdag och blivit av riksdagen godkända då. Vid 1918 års riksdag kom nämligen Kungl. Maj:t in med proposition och sade, att även för den närmaste tiden framåt det torde vara billigast och bäst att låta diakonissällskapet hava omvårdnaden om dessa minderåriga kvinnliga förbrytare, och för det ändamålet hade diakonissällskapet förklarat sig villigt att uppföra ett nytt fjärde hem, som behövdes med hänsyn till det ökade antalet brottslingar. Sällskapet sade: vi skola uppföra hemmet själva, vi beräkna att kostnaden går till 155,000 kronor, och detta belopp anhålla vi att få låna av staten. Men styrelsen har ingalunda inbillat Kungl. Maj:t, lika litet som Kungl. Maj:t velat låta påskina det inför riksdagen, att byggnadskostnaden under alla förhållanden skulle begränsas till 155,000 kronor. Tvärtom säger styrelsen i sin skrivelse till Kungl. Maj:t, och dess skrivelse har framlagts för riksdagen, att styrelsen finner det under nuvarande svåra förhållanden på byggnadsmarknaden vara allt för vanskligt att flera månader, innan företaget kan igångsättas, fixera byggnadskostnaden och därmed det hyresbelopp, staten hade att betala. Byggnadskostnaderna kunde ju stiga på ett sätt, som icke nu kan förutses. Till belysning härav anföras vissa omständigheter. På grund härav måste styrelsen uppställa det villkor för hela transaktionen, att hyresbeloppet för fjärde hemmet först framdeles, sedan anläggningskostnaden blivit känd, fixerades och för närvarande endast angäves till viss procent av anläggningskostnaden, nämligen till 2 procent mer än räntefoten å det lån, som för ändamålet erhöles av statsmedel. Det var förutsättningen för hela affären, som av riksdagen godkändes genom att utan anmärkning mot grunderna bevilja ett lån å 155,000 kronor. Det är sålunda ingalunda Kungl. Maj:t som på något sätt egenmäktigt lämnat detta lån, lika litet som Kungl. Maj:t självständigt avslutat kontrakt med diakonissällskapet, utan det är till utförande av riksdagens eget beslut som Kungl. Maj:t dels lämnat lånet dels ock träffat skriftlig överenskommelse med diakonissällskapet. Vad räntan på lånet beträffar har denna bestämts till 5 1/2 % efter riksgäldsfullmäktiges hörande. Herr Wrangel gjorde anmärkning mot räntefoten. Jag hann icke uppfatta, om han ansåg räntan vara för låg eller för hög, men jag förmodar, att han menade, att räntefoten

Anslag till
hyreser-
sättning m. m.
för uppfostringsanstalt
för minder-
åriga
kvinnliga
förbrytare.
(Forts.)

var för låg. I händelse detta var hans mening, vill jag endast påpeka, att ju högre räntan för lånet är, desto större blir hyresersättningen, ty hyresersättningen är en gång för alla genom överenskommelsen fixerad att utgå med 2 % högre belopp än räntan på lånet.

Jag är den förste att beklaga att diakonissällskapet icke kunnat uppföra hemmet billigare än som skett, och inom regeringen ha vi allmänt tyckt, att kostnaderna blivit höga, men däråt har ingenting varit att göra. I enlighet med den överenskommelse, som i full överensstämmelse med grunderna för riksdagens beslut träffats mellan staten och diakonissanstalten, har man att betala den hyresersättning, varom nu är fråga och på vilken man velat pruta. Jag ber sålunda att få tillbakavisa de insinuationer, som framkommit och vilka gått ut på, att Kungl. Maj:t i detta ärende skulle på något sätt förfarit egenmäktigt eller gått utanför de grunder som av riksdagen bestämts.

Herr *W r a n g e l*: Med anledning av vad herr justitieministern anfört vill jag bara förklara, att jag icke vet mig hava sagt, att Kungl. Maj:t i detta fall förfarit egenmäktigt. Vad mitt yttrande huvudsakligen gick ut på var, att hyresbeloppet skulle fixeras, sedan anläggningskostnaderna blivit kända. Men, så vitt jag kan finna, äro dessa kostnader ännu icke kända, fastän de antagits skola uppgå till 220,000 kronor.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr *E k m a n, C a r l G u s t a f*: Jag ber att få hemställa till kammaren, om det icke skulle vara skäl uti att följa det alternativ jag föreslagit och som andra kammaren, jag tror utan meningsskiljaktighet, godkänt. De betänkligheter man från alla håll haft att göra mot de höga byggnadskostnaderna komma fram genom ett riksdagens beslut även i enlighet med detta förslag liksom de kommit fram här under diskussionen. Men, såsom herrarne erinra sig, beslöt riksdagen i fjol att anmoda Kungl. Maj:t att låta verkställa utredning, huruvida ett övertagande av anstalten borde ske, och denna utredning kommer snart att sättas i gång. Rent ekonomiskt spelar det icke någon roll, vare sig man bifaller utskottets hemställan eller alternativ 2; men i senare fallet kommer ett beslut till stånd, som för den fortsatta behandlingen förorsakar de minsta svårigheterna, och jag hemställer därför om bifall till det av mig framställda yrkandet.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmanen yttrade, att beträffande förevarande punkt yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, av herr *Ekman, Carl Gustaf*, att vad utskottet yttrat och hemställt skulle godkännas med den ändring, att näst efter orden »12,200 kronor per elev» fortsattes sålunda: »I det läge, vari denna fråga befinner sig, och då ett nedsett anslag torde komma att bereda anstalten svårigheter, har ut-

skottet emellertid icke velat motsätta sig anslagets beviljande till det belopp, Kungl. Maj:t föreslagit.

Utskottet hemställer alltså, att riksdagen må — — — högst, 46,700 kronor.»

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till herr Ekmans berörda yrkande vara med övervägande ja besvarad.

*Anslag till
hyreser-
sättning m. m.
för uppfostringsanstalt
för minder-
åriga
kvinliga
förbrytare.
(Forts.)*

Punkterna 46—48.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 49 och 50.

Lades till handlingarna.

Punkterna 51—57.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 2 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1919 andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till förstärkning av det å extra stat för år 1919 beviljade anslaget till civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna å tilläggsstat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst, 32,000 kronor.

*Förstärkning
av anslag till
civil persona
vid vissa
krigsrätter.*

I nu föredragna punkt hade utskottet, under hänvisning till vad utskottet i punkt 19 av sitt utlåtande nr 2 A anfört, hemställt, att riksdagen måtte till förstärkning av det å extra stat för år 1919 beviljade anslaget till civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna å tilläggsstat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst, 20,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *C. J. G. Swartz, O. M. Strömberg, H. F. Lamm* och *J. L. Widell*, vilda ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte till förstärkning av det å extra stat för år 1919 beviljade anslaget till civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna å tilläggsstat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst, 32,000 kronor.

*Förstärkning
av anslag till
civil personal
vid vissa
krigerätter.
(Forts.)*

Herr Swartz: Herr talman! Med hänvisning till det beslut, som kammaren nyss fattat under punkt 19 i statsutskottets utlåtande nr 2 A, hemställer jag om avslag å utskottets hemställan och bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Under liknande hänvisning ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Swartz m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkterna 5—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkten 13.

*Anslag till
byggnads-
arbeten m. m.
vid statens
uppföstrings-
anstalt å
Bona.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att *dels*, för utförande vid statens uppföstringsanstalt å Bona av de av 1918 års lagtima riksdag beslutade byggnadsarbetena, omfattande uppförande av en ny elevavdelning m. m., ävensom för anskaffande, jämväl i enlighet med beslut av 1918 års lagtima riksdag, av vissa inventarier för anstalten, ej mindre av det vid nämnda besluts fattande för dessa ändamål beräknade belopp 750,000 kronor å tilläggsstat för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa därå ännu ej anvisade 215,000 kronor, än även för samma ändamål likaledes å tilläggsstat för år 1919 bevilja ytterligare ett reservationsanslag å 650,000 kronor, *dels* för ordnande av anstaltens vattenförhållanden, för vidtagande av åtgärder för tillfredsställande av anstaltens behov av elektrisk energi, för uppförande vid anstalten av tvenne tvåfamiljshus samt för utvidgning av anstaltens kontors- och expeditiionslokaler, allt i huvudsaklig överensstämmelse med av anstaltens styrelse framlagda förslag, ävenledes å tilläggsstat för år 1919 bevilja ett reservationsanslag å 437,000 kronor, *dels ock* medgiva att, därest något av nu nämnda anslag icke skulle behöva fullt tagas i anspråk för de därmed avsedda ändamålen, överskottet finge i mån av behov användas till bestridande av de kostnader, till vilkas täckande de övriga anslagen vore avsedda.

Utskottet hade i förevarande punkt på andragna grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) för utförande vid statens uppfostringsanstalt å Bona av de av 1918 års lagtima riksdag beslutade byggnadsarbetena, omfattande uppförande av en ny elevavdelning m. m., ävensom för anskaffande, jämväl i enlighet med beslut av 1918 års lagtima riksdag, av vissa inventarier för anstalten, ej mindre av det vid nämnda besluts fattande för dessa ändamål beräknade beloppet 750,000 kronor å tilläggsstat för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa därå ännu ej anvisade 215,000 kronor än även för samma ändamål likaledes å tilläggsstat för år 1919 bevilja ytterligare ett reservationsanslag å 650,000 kronor,

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens uppfostringsanstalt å Bona.

(Forts.)

b) för uppförande vid anstalten av tvenne tvåfamiljshus samt för utvidgning av anstaltens kontors- och expeditiionslokaler, allt i huvudsaklig överensstämmelse med av anstaltens styrelse framlagda förslag, ävenledes å tilläggsstat för år 1919 bevilja ett reservationsanslag å 92,000 kronor, samt

c) medgiva, att, därest något av nu nämnda anslag icke skulle behöva fullt tagas i anspråk för de därmed avsedda ändamålen, överskottet finge i mån av behov användas till bestridande av de kostnader, till vilkas täckande de övriga anslagen vore avsedda.

Herr statsrådet Löfgren: Herr vice talman! I denna punkt har statsutskottet ansett sig böra uppskjuta avgörandet i två avseenden, dels beträffande ett anslag å 175,000 kronor för ordnande av Bona-anstaltens vattenförhållanden och dels beträffande frågan om ett anslag å 170,000 kronor för ordnande av samma anstalts elektriska belysningsfråga. Utskottet tycker, att man bör kunna reda sig tills vidare utan dessa dyrbara anläggningar, som man bör kunna få billigare efter någon tid. Jag är den förste att erkänna, att, vad särskilt beträffar frågan om Bona-anstaltens vattenförhållanden, denna på grund av omständigheternas makt kommit i ett ganska ogynnsamt läge, som det kostar oväntat mycket pengar att avhjälpa. Men tyvärr förhåller det sig icke så, att man kan uppskjuta saken i dess helhet på sätt utskottet utgått ifrån. Det är ju nämligen så, att riksdagen själv beslutat att det skall uppföras en del nya byggnader på Bona, särskilt en ny elevbyggnad för att mottaga ett ökat antal elever, och med en sådan utvidgning följer givetvis omedelbart ett ökat behov av vatten och ljus. Då man tänkt sig, att inflyttning skall kunna ske på Bona redan i början av år 1920, är det givet, att de nu ifrågavarande åtgärderna åtminstone till en del måste vara vidtagna för att fylla det ökade behovet. Med anledning särskilt av statsutskottets betänkligheter har jag emellertid under de senaste dagarna infordrat ny utredning om vad det skulle kosta att vidtaga provisoriska anordningar för att hjälpa sig fram under den närmaste tiden. I anledning härav har det inkommit förslag till sådana anstalter, varigenom dels belysningsanordningarna skulle kunna tillgodoses för en kostnad av högst 65,000 kronor och dels vattenförhållandena ordnas tills

Anslag till
byggnads-
arbeten m. m.
vid statens
uppfostrings-
anstalt å
Bona.
(Forts.)

vidare för en kostnad av 50,000 kronor. Dessa anordningar skulle givetvis vara endast provisoriska, men de pengar man nedlägger på dem äro ändå icke bortkastade, ty man kan betrakta de tilltänkta provisoriska anordningarna som ett led i de mera permanenta, som i alla fall bliva behöfliga. Under sådana förhållanden hemställer jag till kammaren, huruvida icke statsutskottet borde erhålla tillfälle att taga del av den utredning, varom jag talat, och jag vill göra en vördsam hemställan huruvida det icke skulle vara lämpligt att från vederbörligt håll framställa yrkande om återremiss.

Herr S w a r t z: På grund av vad herr justitieministern nyss anförde hemställer jag, att kammaren måtte återremittera ärendet till statsutskottet för att utskottet må bliva i tillfälle att taga närmare del av de nya anordningar, varom justitieministern talat. Samma yrkande har framställts i andra kammaren.

Herr E k m a n, C a r l G u s t a f: Jag ber att få säga, att ävande, som på avdelningen behandlat denna punkt och i utskottet förordat antagande av utskottets hemställan oförändrad, efter vad som inträffat de sista dagarna kunna vara med om och acceptera återremiss. Det är ju så, att man nu begränsat den utgift som för närvarande skulle göras för båda dessa ändamål till ett sammanlagt belopp av 110,000 kronor, under det att propositionen upptager för samma ändamål ett belopp av 345,000 kronor. Den provisoriska lösning, som nu ifrågasättes, skulle dessutom kunna ingå som en del av det större företaget, och alltså skulle icke några särskilda utgifter behöva göras, som icke sedermera i fortsättningen skulle ha bestående värde.

Med anledning av att justitieministern betonat, att riksdagen själv beslutat de nya byggnaderna, utan att vattenfrågan varit fullt utredd, ber jag emellertid få säga, att då detta beslut fattades, underströks det av utskottet, att man i det sammanhanget bort haft föreliggande en fullständig utredning jämväl ifråga om vattenförhållandena, och utskottet beklagade, att så icke var fallet. Det ställdes då i bestämd utsikt, att en fullgod lösning skulle kunna åstadkommas, för ett belopp av 35,000 kronor. Men när i år propositionen kom på bordet, fann man, att kostnaden var beräknad till 170,000 kronor.

Herr talman, jag har ingen anledning att nu motsätta mig yrkandet om återremiss.

Herr Nilsson, J o h a n: Då jag icke blivit alldeles övertygad om, att det skulle vålla denna anstalt så stora olägenheter, om man sköte ett år på de stora kostnadsanslag, som här ifrågasätts för vattenfrågans och den elektriska ljusfrågans lösning, kan jag icke vara med om återremiss utan kommer att yrka bifall till utskottets förslag.

De byggnader, som beslutades föregående år, voro i huvudsak en ny elevbyggnad för ett 80-tal elever samt en del bostadsbyggnader, och kostnaderna för dessa skulle enligt det förslag som framlades 1918 uppgå till 750,000 kronor. Det sades visserligen ifrån i statsverkspropositionen, att man befarade, att dessa kostnader i någon mån skulle komma att överskridas, och dessa farhågor ha genom årets statsverksproposition besannats i allra högsta grad. Kungl. Maj:t har redan i oktober månad bemyndigat styrelsen för Bona att avsluta entreprenadkontrakt, enligt vilket kostnaderna högst väsentligt överstiga de anslag som beviljades av föregående års riksdag — en ökning, som går till icke mindre än 650,000 kronor eller i det närmaste lika mycket, som föregående års riksdag beviljade. Nu är att märka, att i denna summa inräknats ett belopp för värme, vatten och ljus av icke mindre än 205,038 kronor, och innan man sett de andra förslagen har man haft rätt förmoda, att denna stora summa skulle räckt att ordna dessa frågor — i hela dess omfattning. Men så är ingalunda förhållandet, utan jag förmodar, att detta belopp är avsett till att lägga de inre ledningarna, d. v. s. ledningarna inomhus. Då nu så är förhållandet, kan man ju säga, att det icke är någon avsevärd olägenhet förenad med att skjuta upp de särskilda anslag, som nu begäras till ljus och vatten, då dessa äro yttre ledningar och sålunda arbeten självständiga för sig. Nu säges det ifrån, att man förväntar, att byggnadsarbetena skola kunna avslutas under år 1919, men härför har man ju ingen absolut säkerhet, och det nästan befaras, att det i detta fall kommer att gå såsom i många andra fall, att det dröjer något längre tid, innan allt blir i ordning. Jag kan därför icke se, att det skulle vålla någon stor olägenhet, om man sköte på avgörandet av vatten- och ljusfrågan till nästa års riksdag, då anslag kunde beviljas på 1920 års tilläggsstat. Då de belopp som redan äskats och beviljats överskridits så väsentligt som här skett, borde man försöka anstränga sig att få ned summan, då man kan förvänta, att kostnaderna för de anordningar, som här ifrågasättas, komma att väsentligt gå ned. Vi få antaga, att vi stått på höjdpunkten av prisberäkning då dessa kostnadsförslag gjordes upp, och att man sålunda har utsikt till att få en betydligt billigare lösning än här föreliggande förslag visar. Man kan ju icke underlåta att göra den reflexionen, att det är en alldeles ofantlig summa, som användes för dessa ändamål. Egendomens hela åkerareal utgör icke mer än 250 tunnland. Elevantalet, inberäknat dem, som skola komma till då den nya elevavdelningen blir färdig, utgör endast 220, och den kostnadssumma, som ifrågasättes — det belopp, som beviljades föregående år och det som kommer till, om riksdagen går med på Kungl. Maj:ts förslag — uppgår till 1,837,000 kronor, vilket på varje elev gör omkring 8.300 kronor. Tager man dessutom i betraktande alla de kostnader, som förut nedlagts på denna egendom, måste man medgiva, att det är orimliga summor, och jag vill hoppas, att man skulle vinna en betydande besparing, om dessa förslag omarbetades. Vi ha redan hört, att man på några dagar lyckats få ned summan betydligt, och kanske detta förslag icke är av provisorisk

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens uppfostringsanstalt å Bona.
(Forts.)

Anslag till
byggnads-
arbeten m. m.
vid statens
uppföstrings-
anstalt å
Bona.
(Forts.)

natur utan duger för en längre tid. Jag anser, att man för närvarande bör följa utskottets förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Petren, Alfred: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke underlåta att säga några ord med anledning av den siste ärade talarens påstående, att det icke skulle medföra några olägenheter, att frågan om vatten och ljus till de under byggnad varande paviljongerna uppsköttes ett år. Såvitt jag kan se, måste detta med nödvändighet innebära, att den tidpunkt, då dessa nybyggnader kunna tagas i bruk, komme att framflyttas. Det är beräknat, att byggnaderna skola vara färdiga till detta års slut, men låt vara att det under alla förhållanden kan dröja något längre tid, så är det alldeles klart, att, om vatten- och belysningsfrågan icke avgöres vid denna riksdag, den tidpunkt, då dessa byggnader kunna tagas i bruk, måste framflyttas långt in på nästa år under det att de, om frågan avgjordes vid denna riksdag, i varje fall kunde tagas i bruk tidigt nästa år.

Anledningen till att jag begärde ordet var emellertid den, att jag nyligen gjort besök på Bona och därvid fick en inblick i de kolossala svårigheter, under vilka anstalten för närvarande arbetar.

Denna anstalt är ju sedan länge i allra högsta grad överbelagd. På anstalten voro intagna, som jag vill minnas, cirka 220 elever vid mitt besök, då det alltså fanns en överbeläggning på ett hundratal. En del av de där intagna barnen få därför ligga i korridor eller var man möjligtvis kan bereda plats för dem. Det är alldeles klart, att en sådan ordning skall i högsta grad äventyra resultatet av anstaltens verksamhet och det är naturligtvis en trängande nödvändighet att fortast möjligt få taga de nya byggnaderna i anspråk, på det att de synnerligen svåra förhållanden, som nu råda på anstalten, icke skola behöva existera längre än som är alldeles nödvändigt.

Det framkastades av den siste ärade talaren något om de stora kostnader, som dessa nybyggnader betingat i uppförande. Det är ju riktigt. Men den saken är redan av riksdagen beslutad. Nu gäller det kostnaderna för belysning och vatten för den nya anstalten och det är ju icke tal om att försöka yrka på att det förslag, som föreligger i Kungl. Maj:ts proposition, skall genomföras, utan det gäller ju nu endast att bereda statsutskottet tillfälle att pröva, huruvida man icke med vida mindre kostnader — kostnaderna i de nya förslagen äro respektive 65.000 och 50.000 kronor i stället för begärda 175 och 170 tusen kronor — dock skulle kunna få dessa frågor ordnade, så att byggnaderna skulle kunna öppnas så tidigt som möjligt.

Jag her därför, herr talman, att få instämman i yrkandet på återremiss till statsutskottet.

Herr Nilsson, Johan: Jag kan icke finna, att den siste ärade talaren på något sätt bemött de invändningar, som jag gjorde. Han sade, att det var synnerligen olägligt för anstalten att vara så överbelagd, men detta blir givetvis avhjälp genom att den nya

elevbyggnaden blir färdigställd, och jag kan icke se annat än att man kan använda den, även om vatten- och belysningsfrågan icke blir löst så, att den blir färdig precis på samma gång som nybyggnaden blir färdig. Vatten finnes redan nu vid anstalten, och det finnes väl även i stor tillgång härpå att det räcker till för det elevantal och den befolkning, som är där, och jag förställer mig att man skulle kunna för några månader framåt ordna med vattenfrågan, utan att dessa storartade anordningar göras färdiga med detsamma. Vad beträffar ljusfrågan skulle man väl kunna reda sig med fotogen, om man icke kan få elektriskt ljus under de första månaderna. Det har ju gått bra på det sättet under många decennier förut och skulle väl även kunna gå för sig några månader till.

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens uppfostringsanstalt å Bona.
(Forts.)

Då man har utsikt att göra väsentliga besparingar, om man icke antager nu framlagda kostnadsberäkningar, som nu befinna sig på sin höjdpunkt, tycktes det, som om man skulle kunna uppskjuta litet grand med utförandet av detta arbete. Det kan icke heller anses vara annat än opraktiskt att taga i tu med så många arbeten på en enda gång. Det gäller ju en anstalt, som ligger på rama landsbygden, en anstalt med jordegendom, och om man skulle skjuta på vissa arbeten något och taga dem successivt, skulle man säkerligen kunna nedbringa kostnaderna genom att anstalten själv verkställde en hel del arbeten och körslor. Det är icke praktiskt att på en gång draga i hop så mycket arbetskraft, som är behöflig för att göra alltsamman på en gång.

Då jag icke kan finna någon oöverkomlig olägenhet vara förenad med att fördela dessa stora arbeten över en längre tidrymd, utan tvärtom anser det vara ganska praktiskt att ordna det så, kan jag icke se annat, än att utskottets förslag mycket väl kan av kammaren bifallas, och ber därför att fortfarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Swartz: Jag kan egentligen icke förstå, varför man motsätter sig ett yrkande om återremiss, då det inkommit nya handlingar, som statsutskottet icke förut haft tillfälle att taga del av. Av innehållet i dessa handlingar synes, såvitt jag kan döma, framgå, att det för närvarande skulle vara möjligt att reda sig för en tid bortåt med en kostnad av 115.000 kronor i stället för av Kungl. Maj:t ifrågasatta 345.000 kronor, sålunda med blott en tredjedel av den kostnad Kungl. Maj:t föreslagit.

Jag vill icke ingå i någon närmare sakbehandling av denna fråga nu, utan vill endast i förbigående anmärka, att det ju synes vara ganska stora hygieniska olägenheter förenade med förhållandena sådana de äro, och att det således ur den synpunkten ligger stor makt uppå att så snart som möjligt få ett bättre tillstånd genomfört. Även därom blir emellertid tillfälle till saklig diskussion, då frågan kommer tillbaka.

Jag kan icke föreställa mig, att då nya handlingar kommit fram, som ställa frågan i ny belysning och ställa i utsikt så stora

Anslag till
byggnads-
arbeten m. m.
| vid statens
uppföstrings-
anstalt å
Bona.
(Forts.)

besparingar, man kan hava någon rimlig anledning att motsätta sig en återremiss, varpå jag tillåter mig fortfarande yrka.

Herr Petré, Alfred: Endast ytterligare ett par ord med anledning av den ärade ledamotens på Kristianstadsbänken yttrande. Han syntes sätta i fråga, att man skulle taga dessa byggnader i bruk, innan vatten- och belysningsfrågorna vore ordnade. Det synes mig i alla fall vara svårt att tänka sig, att man skulle kunna öppna dessa byggnader utan att hava någon vattenledning. Vi måste dock betänka, att de ligga på cirka femhundra meters avstånd ifrån den gamla anstalten.

Och vad belysningsfrågan beträffar vill jag säga, att jag tror det vore synnerligen oklokt att använda sig av fotogenbelysning, ty vi skola tänka på att detta dock vore förenat med en viss eldfara. Ty vad är det för element, som vårdas där? Det är dock minderåriga brottslingar, pojkar, som ju lätt kunna göra både det ena och det andra ofoget, och det är klart, att det i fråga om en sådan anstalt är en synnerligen vansklig sak att hava belysning med fotogen. Då nu den kraft, som å den gamla anstalten finnes, icke räcker till för elektrisk belysning å även den nya anstalten, måste för denna särskilda anordningar vidtagas.

Jag ville endast hava gjort dessa anmärkningar emot herr Nilssons sista yttrande och har för övrigt intet att tillägga.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare därpå att punkten skulle visas åter till utskottet; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 14—19.

Lades till handlingarna.

Om ändrade
bestämmelser
rörande beräk-
nandet i vissa
fall av när-
ringsidkares
inkomst m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande, nr 9, i anledning av väckt motion angående ändring i visst hänseende av de vid förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt fogade särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats en i första kammaren av herr Vasseur väckt motion, nr 59, vari yrkats, att riksdagen måtte besluta,

dels att sista stycket av punkt 3:0 i de vid förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt fogade särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen skulle erhålla följande lydelse, i stället för den av 1918 års lagtima riksdag beslutade:

Har näringsidkare till någon, som är ekonomiskt intresserad i hans näringsföretag eller kan öva inflytande på företagets ledning och

som icke är här i riket skattskyldig för inkomst, som han på grund av sina berörda förbindelser med företaget kan hava berett sig, försålt varor till lägre pris eller av honom köpt varor till högre pris än de i allmänhet gällande eller vidtagit andra liknande åtgärder, och har i följd härav inkomsten av företaget blivit lägre, än den eljest skolat bliva, skall inkomsten av företaget beräknas till det belopp, vartill den kan antagas hava uppgått, därest sådana åtgärder icke vidtagits;

Om ändrade bestämmelser rörande beräklandet i vissa fall av näringsidkares inkomst m. m.
(Forts.)

dels att till lämplig paragraf i samma förordning måtte fogas ett tillägg av följande innehåll:

Anser kommun eller municipalsamhälle, att näringsidkare inom dess område till någon i annan svensk kommun hemmahörande, som är ekonomiskt intresserad i hans näringsföretag eller kan öva inflytande på företagets ledning, försålt varor till lägre pris eller av honom köpt varor till högre pris än de i allmänhet gällande eller vidtagit andra liknande åtgärder, så att i följd därav inkomsten av företaget blivit lägre än den eljest skolat bliva, må kommunen eller municipalsamhället genom besvär till kammarrätten senast före utgången av det år, taxeringen skedde, påfordra, att skälig del av den i den andra kommunen taxerade skattskyldiges inkomst i stället må beskattas i den klagande kommunen eller municipalsamhället;

dels ock att motsvarande bestämmelser måtte införas i de vid förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst fogade särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen.

I motionen hade tillika yrkats att, därest riksdagen ej kunde bifalla den i motionen först gjorda hemställan, riksdagen måtte besluta att där berörda, av lagtima riksdagen 1918 antagna bestämmelser måtte helt och hållet upphävas.

Utskottet hade i föreliggande betänkande av angivna orsaker hemställt, att herr Vasseurs förevarande motion, I: 59, icke måtte av riksdagen bifallas.

I anförd reservation hade herr Örne på återopade grunder hemställt,

att riksdagen med anledning av herr Vasseurs motion, I: 59, måtte med ändring av 1918 års lagtima riksdags beslut i frågan besluta, *dels* att punkt 3:o i de vid förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt fogade särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen skulle hava följande lydelse:

3:o *Övriga inkomster av arbete.*

Härunder upptagas:

— — — — — jordbruk eller skogsbruk.

Har näringsidkare till någon, som är ekonomiskt intresserad i hans näringsföretag eller kan öva inflytande på företagets ledning och som icke är här i riket skattskyldig för inkomst, som han på grund av sina berörda förbindelser med företaget kan hava berett sig,

Om ändrade bestämmelser rörande beräkandet i vissa fall av näringsidkares inkomst m. m.

(Forts.)

försålt varor till lägre pris eller av honom köpt varor till högre pris än de i allmänhet gällande eller vidtagit andra liknande åtgärder, och har i följd härav inkomsten av företaget blivit lägre, än den eljest skolat bliva, skall inkomsten av företaget beräknas till det belopp, vartill den kan antagas hava uppgått, därest sådana åtgärder icke vidtagits.

Anser kommun eller municipalsamhälle, att näringsidkare inom dess område till någon i annan svensk kommun hemmahörande, som är ekonomiskt intresserad i hans näringsföretag eller kan öva inflytande på företagets ledning, försålt varor till lägre pris eller av honom köpt varor till högre pris än de i allmänhet gällande eller vidtagit andra liknande åtgärder, så att i följd därav inkomsten av företaget blivit lägre än den eljest skolat bliva, må kommunen eller municipalsamhället genom besvär till kammarrätten senast före utgången av det år, taxeringen skedde, påfordra, att skäl'g del av den i den andra kommunen taxerade skattskyldiges inkomst i stället må beskattas i den klagande kommunen eller municipalsamhället. Det åligger kammarrätten att giva skattskyldig, som av bifall till besvären skulle beröras, del därav med föreläggande att inom 60 dagar efter delgivningen inkomma med erinringar och förklaringar, åtföljda av de räkenskapsutdrag och övriga handlingar, han till stöd för sin uppfattning vill åberopa;

dels ock att 3 § i de vid förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst fogade särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen skulle hava följande lydelse:

3 §.

Deklaration — — — — —
— — — — — det löpande året.

Har näringsidkare till någon — — — — vill åberopa (= ovanstående tillägg).

Herr Vasseur: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke underlåta att uttrycka min ledsnad över att utskottet har så, om jag får säga, snävt behandlat min motion, då utskottet såsom sitt huvudmotiv för avstyrkandet endast anfört, att det skulle vara stridande emot vedertagen lagstiftningspraxis. Jag tycker, att detta är ett skäl, som icke är nog bärande. Har man kommit under fund med att man begått ett misstag, tycker jag, man också bör vidtaga åtgärder för att rätta detsamma.

Det har också sagts, att min motion icke innehåller några nya synpunkter, som kunna inverka på frågan. Jag ber dock få framhålla, att de nya momenten i motionen just röra inverkan på den kooperativa rörelsen, och att den kooperativa rörelsen inom landet tagit en sådan utveckling, att det nog är skäl att även taga hänsyn till densamma. Jag tillåter mig återföra i kammarens minne, att förslaget ursprungligen utgick från att det skulle träffa utlänningar och att någon utredning, såvitt jag kunnat finna, icke föreligger med

avseende på den förändring, som av departementschefen vidtogs i ärendet vid förlidet års behandling inom statsrådet.

Jag ber även få framhålla, att utskottet talar om att taxeringsmyndigheterna väl i praktiken komma att framgå med all försigtighet och göra bruk av stadgandet endast vid verkliga missförhållanden. Jag vill då säga, att man har lämnat vägen till godtycke öppen, vilket jag tycker man bör i möjligaste mån söka undvika och förekomma.

Dessutom vill jag fråga: huru menar utskottet, att taxeringsmyndigheterna skola kunna grundligt utreda de ärenden, som stå i samband med dessa frågor, då taxeringsmyndigheterna i varje fall äro skyldiga att pröva och utreda, huruvida något fall förekommer, som denna lag skall hava tillämpning på?

Med anledning av vad jag nu anfört och med hänvisning till vad jag i motionen ytterligare framhållit ber jag, herr greve och talman, att få hemställa om bifall till den av mig väckta motionen.

Herr Örne: Herr greve och talman! För att förstå den situation, vari det föreliggande ärendet råkat, är det nödvändigt att med några få ord erinra om huru denna situation uppkommit. Det har ju länge känts såsom ett svårt missförhållande, att vissa företag för gruvdrift i Mellansverige och även andra företag, vars verkliga ägare äro utlänningar, år efter år undandragit sig att betala skatt till stat och kommun på det sätt, att de sålt sina produkter till för lågt pris till sina utländska intressenter. Särskilt har det för kommuner, inom vilka sådana företag äro belägna, varit ytterst tyngande att få bära alla de utgifter, som företagen hava ådragit kommunen, utan att någonsin erhålla något bidrag till dessa utgifter i form av kommunalskatt. För att råda bot på detta missförhållande lät regeringen utarbeta ett lagförslag med rätt för taxeringsmyndigheterna att i dylika fall avvika ifrån de vanliga reglerna och taxera företag av ifrågavarande slag för den inkomst, som de kunde antagas hava fått, om de till sina utländska intressenter sålt produkterna till gängse pris.

När man hunnit så långt, och när ett förslag redan var utarbetat, erinrade man sig plötsligt, att i en hel del fall klagomål framkommit över liknande förhållanden beträffande inländska företags dotterbolag, belägna i andra kommuner än huvudföretaget, och i en mycket hastig vändning beslöt man, eftersom saken ändå var uppe, att råda bot även på detta missförhållande. Detta skedde på det enkla sättet, att man strök de ord i den föreslagna bestämmelsen, som begränsade den till att gälla företag, vars intressenter icke vore här i riket skattskyldiga.

Ungefär på nämnda sätt tillkom det vid lagtima riksdagen 1918 antagna tillägg, som fogats till såväl de vid förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt fogade särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen som även 3 § av motsvarande anvisningar till bevillningsförordningen. Jag förmodar, att kammarrens ledamöter samtliga varit i tillfälle att taga kännedom om

Om ändrade bestämmelser rörande beräklandet i vissa fall av näringsidkares inkomst m. m.
(Forts.)

*Om ändrade
bestämmelser
rörande beräk-
nandet i vissa
fall av när-
ringsidkares
inkomst m. m.*
(Forts.)

ärendet, så att de äro inne i vilken bestämmelse det egentligen gäller. Då det emellertid, för att något missförstånd icke skall uppstå, kan vara nödvändigt att litet närmare fästa sig vid detta stadgande, skall jag taga mig friheten uppläsa det. Det lyder på följande sätt: »Har näringsidkare till någon, som är ekonomiskt intresserad i hans näringsföretag eller kan öva inflytande på företagets ledning, försålt varor till lägre pris eller av honom köpt varor till högre pris än de i allmänhet gällande eller vidtagit andra liknande åtgärder, och har i följd härav inkomsten av företaget blivit lägre än den eljest skolat bliva, skall inkomsten av företaget beräknas till det belopp, vartill den kan antagas hava uppgått, därest sådana åtgärder icke vidtagits.»

Om det varit meningen att skapa en bestämmelse, som omfattade alla former av intressegemenskap mellan olika företag och över huvud taget varje slag av samverkan i syfte att skaffa delägarna billigare varor, måste den nu upplästa bestämmelsen sägas fylla ideallets allra högsta krav. I sin iver att träffa några såsom exempel anförda företag, i fråga om vilka verkligen missförhållanden förelågo, glömde man bort de många fullt lojala strävanden i samtiden att undgå överflödiga mellanhänder, vilka höra till de mest löftesrika eller mot vilka det icke kan göras någon anmärkning — åtminstone från nationalekonomisk synpunkt.

De svenska statsmakterna förforo 1918 ungefär som det i min ungdom berättades om en lantman. Han blev en dag stucken av en geting, som hade kommit från ett i ladugårdstaket fäst getingbo. I förargelsen fände han eld på en halmviska och höll den under getingboet med resultat att alla getingarna brändes inne, men tyvärr också alla hans kor, får och grisar, på vilka han skulle leva i framtiden.

Det förhåller sig nu så, att ett bibehållande av den bestämmelse oförändrad, som antogs vid förra årets riksdag, skall åstadkomma ett liknande »innebrännande» av en hel rad av företag, mot vilka faktiskt ingen kan resa någon invändning och vilka i hög grad tjäna det svenska folkets uppehälle.

Motionären och undertecknad hava haft en alldeles speciell anledning att upptaga frågan, då vi bägge arbeta inom en verksamhet, som i första rummet skulle hava drabbats av beslutet vid 1918 års riksdag. Med kännedom om taxeringsmyndigheternas sätt att mängstenades behandla de kooperativa föreningarna, vågar jag bestämt påstå, att ett bibehållande av bestämmelsen utan lämplig kommentar från riksdagens sida skulle ha betytt detsamma som en dödsdom över massor av sådana föreningar. Nu har ju motionen föranlett bevillningsutskottet att på sidan 3 i betänkandet göra ett uttalande, som, enligt vad det försäkrats mig från sakkunniga personer inom utskottet, skulle förhindra den eventualitet motionären och jag fruktat skulle följa av bestämmelsens bibehållande. Dessutom har utskottet tillagt en mycket välbehörlig uppmaning till taxeringsmyndigheterna att förfara med all försiktighet.

Kunde då icke motionären och reservanten vara nöjda med detta? För min del är jag naturligtvis mycket glad över vad som vunnits.

därest detta innebär vad man sagt mig, och detta icke blott ur kooperatörernas synpunkt, utan även ur landets. ty det skulle utan tvivel hava varit en internationell skandal av första ordningen, om Sveriges riksdag genomfört en lagbestämmelse, genom vilken den kooperativa verksamheten skulle hava drabbats av sådana påföljder, som man här kunde frukta — något som varken det tsaristiska eller bolsjevikiska skräckväldet i Ryssland vågat sig på att göra. Men jag är likväl icke fullt belåten. Skälen därtill äro angivna i min reservation. Jag anser för min del, att då man här skall vidtaga en ändring, det är nödvändigt att göra den så pass generell, att man från lagens tillämplighetsområde undantager även de många visserligen icke kooperativa, men fullt lojala företag, som eljest skulle kunna råka ut för de kommunala taxeringsmyndigheternas välvilliga uppmärksamhet i den riktning motionären här fruktar.

Till vad jag sagt i min reservation kommer emellertid, att utskottets yttrande om Kooperationen lider av en viss oklarhet. Denna oklarhet beror på, att vår föreningslagstiftning tyvärr saknar bestämmelser, vilka reservera namnet »kooperativ förening» för de föreningar, som verkligen från nationalekonomisk synpunkt hava rätt att bära det. Denna brist bör ju snarast möjligt avhjälpas, men för den händelse, att någon ändring i bevillningsutskottets hemställan icke här skulle bli ävägabragt, torde det vara alldeles nödvändigt eller i varje fall mycket nyttigt för den, som skall tolka bestämmelserna, att någonstades i officiellt tryck finnes en kortfattad och tillförlitlig vägledning. Även för den blivande behandlingen av Kooperationens skattefråga, vilken torde komma upp inom en icke alltför långt avlägsen framtid, kan det vara av en viss vikt att redan nu klara upp begreppet en smula, även om jag därigenom tager kammarens tid i anspråk några få minuter.

De kooperativa företagen i Sverige äro i allmänhet, såsom herrarna torde känna till, registrerade enligt lagen om ekonomiska föreningar. Ett mindre antal kooperativa företag hava valt aktiebolagsformen, ehuru den egentligen icke passar för dem på grund av förhållanden, som jag icke här skall utveckla. Begreppen kooperativ förening och ekonomisk förening sammanfalla emellertid icke på något sätt. Begreppet ekonomisk förening är mycket vidare. — —

Ja, herr greve och talman, jag erhåller just nu ett meddelande, att andra kammaren med 116 röster mot 72 beslutit att återremittera bevillningsutskottets betänkande nr 9. Under sådana omständigheter anser jag det vara överflödigt att fortsätta med den utveckling jag här har påbörjat, då jag lika gärna kan göra det på annat håll. Likaledes vill jag avstå från att yrka bifall till min reservation, eller rättare sagt till motionen — eftersom reservationen lider av ett formellt fel. I stället skall jag be att få yrka, att även denna kammare måtte besluta återremittera betänkandet till utskottet för sakk behandling av motionen.

Herr Forssman: Herr greve och talman! Som kammaren behagade finna, har utskottet förnämligast av formella skäl avböjt

Om ändrade bestämmelser rörande beräklandet i vissg full av näringsidkares inkomst m. m.
(Forts.)

*Om ändrade
bestämmelser
rörande beräk-
landet i vissa
fall av nä-
ringsidkares
inkomst m. m.*

(Forts.)

bifall till motionärens hemställan. För min egen personliga del är jag ingalunda någon anhängare av den lagbestämmelse, som motionären önskar att få ändrad, och då nu andra kammaren beslutit återremittera ärendet till bevillningsutskottet, skall jag be att för min del få förklara, att jag icke har något emot en återremiss.

Friherre Fleming: Herr greve och talman! Jag hade icke tillfälle att deltaga i utskottet, då denna fråga behandlades. Hade så varit fallet, skulle jag emellertid utan tvivel hava befunnit mig bland reservanterna. Jag skall nu i korthet be att få tillstyrka återremiss, men jag vill såsom ett särskilt skäl därtill erinra om hur det lagförslag tillkom, som av förra årets lagtina riksdag beslöts. Som kammaren erinrar sig, hade det förslag, som då efter gemensam votering antogs av riksdagen, aldrig underställts myndigheternas, särskilt kammarrättens, prövning, ett förhållande som av herr finansministern i debatten här erkändes. Det synes mig då vara ett ytterligare skäl för att nu biträda förslaget om återremiss, att man i så fall kan få ett utlåtande från vederbörande myndigheter. Jag ber därför att få hemställa om bifall till yrkandet om återremiss.

Herr Vasseur: Herr greve och talman! Med anledning av vad som förekommitt och då vi nu hört, att i andra kammaren beslut fattats om återremiss, ber jag att få återtaga mitt föregående yrkande och förena mig i herr Örnes yrkande om återremiss.

Herr Wijk: Herr talman! Såsom saken nu ligger, skall jag icke inlåta mig på någon saklig debatt.

Jag har för min del fått fullt klart för mig, att riksdagens beslut i fjor uti ifrågavarande ämne var behäftat med ganska allvarliga olägenheter. Det har också förefallit mig, som om den motion, som är väckt i ämnet i år, innebär uppslag, som kunde vara av ganska stort intresse att närmare undersöka. Mitt ståndpunkts-tagande har alltså helt och hållet varit dikterat av det förhållandet, att något faktiskt nytt icke förekommitt i ärendet, och då detta av riksdagen förra året fattade beslut ännu icke ens kommit till tillämpning, har jag icke velat tillstyrka ett upprivande därav. Skulle däremot riksdagen, såsom nu tycks vara fallet, vilja bortse från dessa formella synpunkter och återremittera ärendet till utskottet för en mera saklig behandling, än som där kommit det till del, skall jag icke på något sätt motsätta mig ett sådant beslut.

Herr Swartz: Jag skall också för min del be att få instämma i yrkandet om återremiss, under hänvisning till vad jag hade äran andraga i fjol i denna kammare, då förslaget till de stadganden, som sedermera blivit antagna, och som det nu gäller att revidera, förelåg till behandling i denna kammare. Jag ber härmed endast och allenast få understryka vad friherre Fleming sade, att denna fråga, som verkligen är av en ganska omfattande och på

många områden ingripande beskaffenhet, när återremiss nu sker. Om ändrade bestämmelser rörande beräkningen i vissa fall av näringsidkares inkomst m. m. (Forts.)
 måtte av utskottet handläggas på ett sådant sätt, att den blir fullt allmängiltigt och från alla synpunkter skärskådad. Jag är ingen stor vän av att utskotten med anlitande av 46 § riksdagsordningen anhålla om uttalanden från ämbetsverk. Det bör ju vara Kungl. Maj:t, som hör ämbetsverken, innan Kungl. Maj:t framlägger sina förslag. Men i detta fall, då Kungl. Maj:t icke hört vederbörande ämbetsverk, innan förslaget i följd framlades, och då jag å andra sidan anser ändå mindre lämpligt att på grund av en enskild motion och ett riksdagsutskotts behandling upptaga frågan till realbehandling utan att vederbörande ämbetsverk hörts, ber jag att i detta särskilda fall få lägga bevillningsutskottet på hjärtat, att det före sitt slutliga övervägande, med anlitande av 46 § riksdagsordningen, inhämtar vad kammarrätten har att andraga i saken.

Efter härmed slutad överläggning gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande betänkande hemställt samt vidare därpå att betänkandet skulle visas åter till utskottet; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 10, i anledning av väckt motion om utbetalande till Gustav Herman Lindstén av visst belopp såsom ersättning för mistad verksamhet inom tobaksbranschen på grund av tobaksmonopolets införande, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 19 mom. 1 värnpliktslagen den 17 september 1914, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr Ödlund under tre veckor från och med den 21 innevarande månad.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1,35 e. m.

In fidem
 A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 20 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

Vid föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 153, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av en samverkan mellan stat och kommun för övertagande helt eller delvis av föräldrarnas skyldighet att bekosta skolmateriel åt barn i folk- och småskolor, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets utlåtande nr 8.

Herr *Lindhagen* väckte följande motioner:

nr 142, angående förslag om tillägg till grundlagarna i syfte att åstadkomma verklig folkstyrelse;

nr 143, angående förslag till bestämmelser i tryckfrihetsförordningen om allmänna hedersdomstolar;

nr 144, angående förslag till bestämmelser i tryckfrihetsförordningen om rätt till genmäle mot angrepp och oriktiga framställningar i tidningar, tidskrifter och andra dylika tryckalster;

nr 145, om utsträckning av tiden för avgivande av motioner i anledning av regeringspropositioner; samt

nr 146, angående tillägg till riksdagsordningen om rätt för utskottsminoriteter och enskilda riksdagsmän att vid ärendes avgörande inom kammare få proposition framställd på yrkande, som går något utöver regeringsproposition eller motion.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,06 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 21 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Upplästes följande till kammaren ankomna

Dödsbevis.

Härmed intygas, att herr Johan Emilson Ekman avled i Stockholm den 18 febr. 1919 kl. 5,10 e. m. i en ålder av 64 år, 11 månader och 6 dagar. Dödsorsak: Apoplexia cerebri.

Stockholm den 20 febr. 1919.

Bertel Möller,
leg. läkare.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren att till Konungen avlåta underdånig skrivelse med anmälan om den genom herr Johan Emilson Ekmans död uppkomna ledigheten inom kammaren, varefter ett i sådant avseende uppsatt förslag upplästes och godkändes.

Herr statsrådet *Löfgren* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 98, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 101, med förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen;

nr 102, angående utvidgning av länsstyrelsens i Värmlands län ämbetslokaler m. m.;

nr 103, angående anvisande av medel till uppförande av två bostadshus för tullpersonalen i Mon; samt

nr 104, med förslag till förordning angående rätt till ränta vid restitution av utskylder m. m.

Justerades protokollen för den 15 och den 18 innevarande månad.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 9. i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa föreskrifter i fråga om förrättandet av val av kommunal-, municipal- och stadsfullmäktige under våren 1919, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utsträckande till två dagar av vissa valförrättningar under våren 1919, dels ock i anledning av propositioner-na inom riksdagen väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående effektiva åtgärder för den självägande bondebefolkningens bevarande vid jordbruket;

nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åvägabringande av en ny arrendelag m. m.;

nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åvägabringande av lagbestämmelser till förhindrande att truster inom livsmedelshandeln och livsmedelsindustrien slå under sig jordbrukarnas berättigade vinst av jordbruket;

nr 10, i anledning av väckt motion angående återinförande av bördsrätt till fastighet å landet; och

nr 11, i anledning av väckt motion om indragning till staten av vissa krigstidsvinster å handel med fastighet; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss garanti åt de svenska sockerfabriksaktiebolagen; och

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lösenavgift för godkännande av rekvisition av socker för industriell tillverkning m. m.

Föredrogos och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *Lindhagens* motioner:

nr 142, angående förslag om tillägg till grundlagarna i syfte att åstadkomma verklig folkstyrelse;

nr 143, angående förslag till bestämmelser i tryckfrihetsförordningen om allmänna hedersdomstolar;

nr 144, angående förslag till bestämmelser i tryckfrihetsförordningen om rätt till genmäle mot angrepp och oriktiga framställningar i tidningar, tidskrifter och andra dylika tryckalster;

nr 145, om utsträckning av tiden för avgivande av motioner i anledning av regeringspropositioner; samt

nr 146, angående tillägg till riksdagsordningen om rätt för utskottsminoriteter och enskilda riksdagsmän att vid ärendes avgörande inom kammare få proposition framställd på yrkande, som går något utöver regeringsproposition eller motion.

Efter föredragning av de under sammanträdet avlämnade kungl. propositionerna hänvisades propositionen nr 98 till bevillningsutskottet, propositionen nr 101 till konstitutionsutskottet samt propositionerna nr 102 och 103 till statsutskottet, varjämte propositionen nr 104 på begäran bordlades.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,13 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*
